

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Úřední jazyk na úřadě a jazyková kultura úřadu

Předkládá: Simona Jonášová

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Plzeň 2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Simona JONÁŠOVÁ**
Osobní číslo: **R18B0060P**
Studijní program: **B6804 Právní specializace**
Studijní obor: **Veřejná správa**
Téma práce: **Úřední jazyk na úřadě a jazyková kultura úřadu**
Zadávající katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Vymezení základních pojmů
3. Vývoj státního zřízení
4. Český jazyk a jazyková kultura úřadu
5. Úřední jazyk EU
6. Analýza situace na úřadech
7. Závěr

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

SHELLE, Karel. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380203-5
ČECHÁK, Vladimír. *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945-2004)*. Praha: Eupress, 2004. ISBN 978-80-7380-203-5
KOMÁREK, Miroslav. *Dějiny českého jazyka*. Brno: Host, 2012. ISBN 978- 80-7294-591-7.
ČERNÝ, Jiří. *Malé dějiny lingvistiky*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-908-9
DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících*. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-148-2
KOSINOVÁ, Barbora. *Neslyšící jako jazyková a kulturní menšina – kultura neslyšících*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87153-94-9

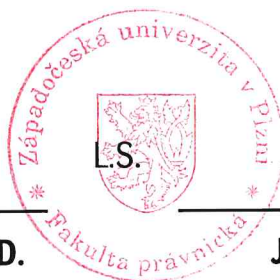
Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **29. března 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2021**

JUDr. Petra HRUBÁ SMRŽOVÁ, Ph.D. (v.z.)

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Úřední jazyk na úradě a jazyková kultura úradu“ vypracovala samostatně a s použitím odborné literatury a pramenů uvedených v seznamu, který je součástí této bakalářské práce.

Jihlava 2021

Simona Jonášová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce, panu JUDr. Tomáši Loudovi, CSc. za odborné vedení a pomoc při tvorbě a zpracování této závěrečné bakalářské práce. Dále mé poděkování patří katedře veřejné správy, za pomoc v průběhu celého mého studia.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	10
1.1 Byrokracie	10
1.2 Jazyk.....	11
1.2.1 Úřední jazyk.....	11
1.3 Úřad.....	12
1.3.1 Obecní úřad.....	13
1.4 Úřední osoba	15
1.4.1 Úředníci územně samosprávných celků	15
1.4.2 Úředníci správních úřadů.....	16
1.5 Komunikace	17
1.5.1 Interní komunikace úřadu	18
1.5.2 Komunikace úřadu s občany.....	18
1.5.3 Komunikace s občany se sluchovým postižením	19
1.5.4 Komunikace s občany se zrakovým postižením	21
2 VÝVOJ STÁTNÍHO ZŘÍZENÍ.....	22
2.1 Vývoj veřejné správy do roku 1620.....	22
2.2 Počátky formování moderní veřejné správy 1620 – 1848	24
2.3 Vývoj správy v habsburské monarchii 1848 - 1918.....	25
2.4 Vývoj veřejné správy v meziválečném Československu 1918 – 1938	27
2.5 Vývoj veřejné správy v letech 1938 – 1948.....	28
2.5.1 Vývoj veřejné správy v období tzv. „Druhé republiky“ (1938 – 1939)	28
2.5.2 Období „Protektorátu Čechy a Morava“ (1939 – 1945).....	29
2.5.3 Veřejná správa v osvobozeném Československu (1945 – 1948).....	29
2.6 Vývoj veřejné správy v letech 1948 – 1990.....	29
2.7 Vývoj veřejné správy od roku 1990 do nynější podoby	30
3 ČESKÝ JAZYK A JAZYKOVÁ KULTURA ÚŘADU	32
3.1 Dějiny českého jazyka.....	32
3.2 Jazyková kultura úřadu	33
3.2.1 Jazyková norma a kodifikace.....	34
3.3 Mnohojazyčnost v České republice	35
4 ÚŘEDNÍ JAZYK EU.....	38
4.1 Počet úředních jazyků EU	38

4.2	Mnohojazyčnost EU	39
4.3	System pro výměnu informací o vnitřním trhu	40
5	ANALÝZA SITUACE NA ÚŘADECH	41
5.1	Národnostní menšiny	41
5.2	Tlumočníci a překladatelé	42
5.3	Dotazování	42
	ZÁVĚR	50
	RESUMÉ	52
	SEZNAM ZDROJŮ	54
	Odborná literatura	54
	Právní předpisy	55
	Internetové zdroje	56
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	59
	Tabulky	59
	Grafy	59
	SEZNAM PŘÍLOH	59
	Dotazník	60

ÚVOD

Malajské přísloví: „Jazyk je bez kostí, ale skály láme,“ výstižně vystihuje sílu jazyka. Není tomu jinak i na půdě úřadu, kde se samotný pojem jazyka opírá o legislativní rámec a vzniká jazyk úřední. Dnešní podoba úřadu si prošla dlouhým historickým vývojem, a to platí i o češtině samotné. Proto je cílem této práce nejen přiblížit historický vývoj státního zřízení a češtiny, jako úředního jazyka, ale i nahlédnutí do jazykové kultury úřadu.

Bakalářskou práci rozdělují na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část bude dále rozdělena na čtyři kapitoly, které budou obsahovat podkapitoly pro lepší přehlednost. Praktická část bude zaměřena na analýzu situace na úřadech se zaměřením na jazykovou vybavenost úředníku během jednání s cizinci.

První kapitola se bude věnovat demonstrativnímu výčtu pojmů, které s tématem bakalářské práce úzce souvisí. Největší pozornost bude věnovaná pojmu komunikace, neboť ji považují za nejdůležitější a zároveň nejvíce problematickou. Komunikace sama o sobě tak problematická není. Problém nastává tehdy, kdy má dojít ke komunikaci mezi lidmi, kteří nemají komunikační dovednost na stejné nebo alespoň podobné úrovni.

Druhá kapitola se ponese v historickém duchu, ve kterém se pokusím přiblížit historický vývoj veřejné správy. Samotné počátky veřejné správy by se daly zasadit do doby Velké Moravy, kdy její vývoj takřka začal. Moderní veřejná správa se začala formulovat od roku 1620, poté byl její vývoj ovlivňován panovníky a historickými souvislostmi. Domnívám se, že kapitola s výčtem základních pojmů a historická část práce je neodmyslitelnou součástí tématu a bez těchto kapitol by byla práce neúplná.

Začátek třetí kapitoly se bude ubírat stejným historickým směrem, jako kapitola předchozí, bude se totiž zabývat historií českého jazyka. Vývoj českého jazyka rozdělím do čtyř období podle knihy Hany Marešové na pračeštinu, starou češtinu, střední češtinu a novou češtinu. Dále se budu věnovat jazykové kultuře, jazykové normě a její kodifikaci. Jazyková kultura úřadu by měla být typickým příkladem, kde by právě ona jazyková kultura měla být na té nejvyšší úrovni. Vedle českého jazyka na území České republiky stojí řada cizích jazyků, proto bude mnohojazyčnost v ČR další podkapitolou.

Poslední kapitola teoretické části bakalářské práce bude pojednávat o úředním jazyce Evropské unie. Zde se už nebudu zabývat úředním jazykem obecně, ale svou pozornost zaměřím na konkrétní úřední jazyky Evropské unie. Uvedu celkový počet a výčet úředních

jazyků Evropské unie, kolik taková mnohojazyčnost občana Unie stojí a jak důležitou roli mají tlumočníci a překladatelé. Dále zde bude objasněna situace anglického jazyka, jakožto jednoho z úředních jazyků EU, po vystoupení Spojeného království. Posledním bodem kapitoly bude Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu, díky kterému orgány členských států s odlišnými úředními jazyky odbourávají jazykové bariéry a mohou skrze něj komunikovat.

Po teoretické části přichází část praktická, která se bude věnovat problematice jednání s cizinci na úřadě, a především na jazykovou vybavenost úředníků. Ještě před samotnou analýzou objasním pojem národnostní menšina a právní úpravu tlumočnicků a překladatelů. Analýzu provedu dotazníkovým šetřením na vybraných úřadech. Respondenti budou pracovníci úřadu – úředníci. Zaměřím se především na jejich jazykovou vybavenost, jestli mají možnost v pracovním prostředí rozvíjet své jazykové dovednosti a pokud vůbec mají o takovou možnost zájem. Zda jsou schopni reagovat na situaci, kdy jim na pracoviště přijde člověk mluvící cizím jazykem. Z těchto poznatků pak vyvodím hodnotící závěr.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V této kapitole zmíním, dle mého názoru, pojmy, které úzce souvisí s tématem mé bakalářské práce.

1.1 Byrokracie

Poprvé bylo slovo použito v roce 1745, kdy ho francouzský ekonom Vincent de Cournay vytvořil. Byrokracie je označení pro vládu realizovanou prostřednictvím jmenovaných úředníků. Prvotně se jednalo pouze o vládní úředníky, ale s odstupem času se význam byrokracie rozšířil na úředníky všeho druhu. Byrokracie má své stinné i kladné stránky. Na jedné straně je byrokracie označovaná jako synonymum pro neefektivnost či zdlouhavost. Na straně druhé je její význam vnímán opačně, kladně. V tomto případě je byrokracie chápána jako příklad přesnosti a efektivního řízení. Existuje tvrzení, které byrokracii označuje za nejschopnější formu organizace, kterou člověk mohl vymyslet. I přes svou stinnou stránku byrokracie přetrvává, protože bez jasně daných pravidel a schválených postupů by organizaci mohla ohrožovat uzurpace¹ moci.

Za základní znaky byrokracie je označován především systematický souhrn pravidel. Dále existence řádu, který rozděluje kompetence podle hierarchického uspořádání, ve kterém jsou přesně vymezeny povinnosti. Fakt, že podřízení nesou odpovědnost za své činnosti nadřízeným. Samotný výběr úředníků vychází z formálně kvalifikovaných osob.²

Byrokracii jako nutnou podmínku modernizace společnosti charakterizoval Max Weber. Říká, že v ní existuje jasná hierarchizace pravomocí. Jednotlivé úkoly jsou rozděleny mezi pracovníky podle hierarchie. Byrokracii přirovnává k pyramidě, kde je přesně stanovený vztah nadřazenosti a podřazenosti. Úkony úředníků se řídí vždy psanými pravidly, za předpokladu pružné interpretace pravidel. Úředníci dostávají fixní plat, který se odvíjí od jejich postavení v hierarchii organizace. Klade se velký důraz na oddělování úkolů, které úředník vykonává od soukromého života. Úředník nevlastní materiální prostředky organizace. U všech znaků, které Weber definoval, zdůrazňuje, že se vyvíjely postupně a jsou společné jak sféře veřejné státní správy, tak sféře soukromého podnikání.

¹ bezpráví, násilné ovládnutí

² VLČEK, Bořivoj a Slavoj TOMEČEK. *Společenskovední seminář*. Orlová: Obchodní akademie Orlová, 2007. ISBN 978-80-87113-29-5. Str. 39 - 40

V každodenním životě se byrokracie chápe jako neefektivní způsob vyřizování, do jisté míry, lehkých úkolů, který zneprjemňuje život občanů. Což je například neúměrně dlouhé vyřizování, způsob, jakým s lidmi jedná (rutinní nezáměr), zbytečná komplikovanost procedur, apod.³

1.2 Jazyk

Lidský jazyk bývá označován, jako nástroj svého druhu. Nejedná se o jakýsi vnější nástroj, ale o neodmyslitelnou součást každé lidské bytosti. Slouží jako souhrn možností uživatele jazyka, který se dorozumívá mluvou. Vývoj jazyka jde souběžně s vývojem samotné lidské společnosti. S vývojem jazyka souvisí slovní zásoba, která je právě vývojem ovlivňovaná.

1.2.1 Úřední jazyk

Úřední jazyk nebo také státní či oficiální jazyk, je jazyk, se kterým se mluví na úřadech nebo ve školách. Tímto jazykem jsou označeny cedule, poznávací značky, ulice a pro získání občanství se tento jazyk musíme naučit. Proto úřední jazyk nemusí být automaticky ten, kterým slyšíme mluvit místní. Vedle úředního jazyka může existovat i jazyk národní. V zemi je totiž možné komunikovat více jazyky, ale ne všechny jsou považovány za úřední. Většinou se jedná o národnostní menšiny, které se pomocí svého národního jazyka dorozumívají převážně mezi sebou. Což jsou například Slováci na území České republiky. I přes to, že mluví slovensky a my i oni nám rozumí, tak slovenština není úředním jazykem. Jsou ale situace, kdy se komunikace ve slovenštině umožňuje. Například správní řád v § 16 dost. 1 umožňuje komunikaci a vyhotovení písemností i v jazyce slovenském. Není pravidlem, že úřední jazyk musí být pouze jeden. Většinou jsou omezeny na jeden či dva, ale existují výjimky. Pro lepší představu jsou v tabulce č. 1 uvedeny některé země a jejich úřední jazyk.^{4 5}

Tabulka 1: Státy a jejich úřední jazyk

stát	úřední jazyk/y
Belgie	nizozemština, francouzština, němčina
Finsko	švédština, finština

³ KELLER, Jan. Sociologie, byrokracie a organizace. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. ISBN 80-85850 15-X. Str. 38

⁴ Presto.cz: Úřední jazyk [online]. 2020 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.presto.cz/cz/uredni-jazyk>

⁵ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Itálie	italština
Česká republika	čeština
Kanada	francouzština, angličtina
Kazachstán	kazaština, ruština
Švýcarsko	němčina, francouzština, italština rétorománština

Zdroj: presto.cz, 2020

Úřední jazyk je jazyk, ve kterém probíhá dokumentace a komunikace ve státní správě. Není pravidlem, že státní instituce komunikují jenom úředním jazykem. V případě potřeby mohou vydávat materiály v menšinovém, regionálním jazyce nebo vyžaduje-li si to situace, tak i v jazyce imigrantů. Občanský soudní řád a správní řád úřední jazyk (češtinu) nenařizují. V § 18 občanského soudního řádu mají účastníci zakotveno právo na jednání v jejich mateřském jazyce. Naopak správní řád ve svém § 16 odst. 1 stanovuje za jednacím jazyk češtinu a slovenštinu. V případě, že účastník prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se má vést jednání, má právo na tlumočníka zapsaného v seznamu tlumočnicků, kterého ho si zařizuje sám na své náklady podle § 16 odst. 3 správního řádu. Byl vypracován návrh zákona o státním jazyce, a dokonce návrh novely Ústavy ČR prohlašující češtinu mimo jiné za úřední jazyk státu, ale tyto návrhy neprošly. Jiná situace oproti Česku je na Slovensku, kde je užívání jazyka upraveno souhrnně, a ne jen dílčím způsobem v různých právních předpisech. Souhrnnou úpravu představuje zákon o státním jazyce Slovenské republiky. Mimo jiné je státní jazyk Slovenské republiky upraven i v Ústavě SR, což říci o Ústavě ČR nelze.⁶

1.3 Úřad

Ústava ČR používá pojem úřad především s přívlastkem správní (dříve se používalo označení „orgán státní správy“). V minulosti byl správní úřad v české odborné literatuře klíčovým pojmem pro určení, zda je Nejvyšší správní soud kompetentní či nikoliv. Úřad představoval souhrn určitých kompetencí ne organizační jednotku.

V českém jazyce pojem úřad nemá jenom jeden význam. Úřad můžeme chápat ve funkčním pojetí, kdy se jedná o zákonem stanovený a přesně ohraničený okruh záležitostí, které jsou přiděleny k určité organizační jednotce. V institucionálním pojetí pojem úřad znamená obecné označení organizační jednotky. Úřad lze chápat

⁶ NEKVAPIL, Jiří. *Mnohojazyčnost v České republice: základní informace*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-581-4. Str. 55-56

i jako pomocný útvar představující soubor osob, které jsou přidány orgánu na pomoc při výkonu jeho funkce (úřadu). Jako pomocná organizační složka nedisponují pravomocí vydávat abstraktní nebo konkrétní právní úkony. Tato pravomoc přísluší pouze orgánu, u kterého byl takový pomocný útvar zřízen a pro něhož pracuje. Tato koncepce úřadu ve veřejné správě dlouho dominovala, neboť odpovídala představě, že úřad je funkce spojená s působností a pravomocí orgánů státu, jimiž mohou být pouze fyzické osoby nebo kolektiv takových osob. Dle Ústavy čl. 79 odst. 2 je úřad vykládán ve smyslu institucionálním. Což znamená, že za úřad je považována každá trvalá organizační složka, která byla zřízena jako vykonavatel veřejných záležitostí a není právnickou osobou. Úřad tedy není spojován s konkrétní osobou, která obstarává agendu úřadu. Úřad vykazuje znak trvalosti, neboť funguje bez ohledu na personální změny v jeho vedení a aparátu. Za správní úřad je považovaná ta organizační jednotka, která plní úkoly veřejného práva. Z toho vyplývá, že pozice správního úřadu nepřísluší organizacím a podnikům, které sice plní úkoly ve veřejném zájmu, ale jen prostředky soukromého práva.

Správní úřad představuje dělbu práce mezi organizačními složkami konkrétního subjektu veřejné správy. Stát přímo plní prostřednictvím správních úřadů své úkoly a funkce – jsou součástí moci výkonné. Jedná se o monokratické uspořádání, kdy v čele stojí jedna fyzická osoba.⁷

1.3.1 Obecní úřad

I přes to, že má obecný úřad ve svém názvu *úřad*, tak se jedná o orgán obce, nikoliv státu (byť v některých případech vykonává i státní správu). Je jedním z povinně existujících orgánů obce, kterým každá obec disponuje a je zřízen na základě §5 zákona o obcích. Na rozdíl od zastupitelstva, rady a starosty, kteří mají politický charakter, má každý obecní úřad povahu „úřednickou“. Obecní úřad vykonává zejména státní moc delegovanou zákonem nebo na základě zákona na obec (přenesená působnost). V samostatné působnosti vystupuje jako exekutivní orgán, který plní úkoly zastupitelstva nebo rady obce. Obecní úřad bývá v různých druzích obcí označován odlišně, viz tabulka č. 2.

⁷ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-254-3. Str. 98 - 100

Tabulka 2: Označení obecního úřadu

v případě:	je název:
obce	obecní úřad
městys	úřad městys
města	městský úřad
statutárního města	magistrát města
městské části	úřad městské části
městského obvodu	úřad městského obvodu

Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR, 2018

Obecní úřady můžeme rozdělit do tří skupin podle rozsahu výkonu přenesené působnosti. A to na obecní úřad obce se základním rozsahem přenesené působnosti (obecní úřad I. stupně), pověřený obecní úřad (obecní úřad II. stupně) a na obecní úřad s rozšířenou působností (obecní úřad III. stupně). Důležité je, že si obce nemohou samy určit, jaký typ bude jejich obecní úřad. Obecní úřady II. a III. stupně jsou stanoveny zákonem. Přenesena působnost není svěřena pouze obecnímu úřadu, můžou ji vykonávat i ostatní orgány obce.

- Obecní úřady obcí se základním rozsahem přenesené působnosti – už v názvu je patrné, že přenesenou působnost vykonávají v základním rozsahu. Území dané obce představuje jejich správní obvod.
- Pověřené obecní úřady – vykonávají složitější agendy, neboť vedle přenesené působnosti základního rozsahu uskutečňují další přenesenou působnost ve svěřeném rozsahu. Typickým příkladem agendy obecního úřadu II. stupně je matriční či stavební úřad.
- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností – provádí nejsložitější agendy, které jsou náročnější i z personálního hlediska. Jedná se například o agendu vozidel a řidičů, občansko-správní agenda, apod.

Z hlediska samostatné působnosti jsou si všechny obecní úřady rovny a vykonávají ji bez rozdílu dle § 109 odst. 3 zákona o obcích. Za plnění úkolů v rámci samostatné působnosti odpovídá tajemník obecního úřadu. V případě, že funkce tajemníka není zřízená, přechází tato povinnost na starostu obce.^{8 9}

⁸ MINISTERSTVO VNITRA, České republiky. *Metodické doporučení k činnosti územních samosprávných celků: Obecní úřad* [online]. In: . 2018 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/metodicke-doporuceni-blue-06-2-web-pdf.aspx>

⁹ zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích

1.4 Úřední osoba

Obecně se jedná o osobu, která pracuje v administrativě. Každý úředník a zaměstnanec veřejné správy (dále jen „úředníci“) musí postupovat podle zákonné úpravy (v souladu s ústavním pořádkem, zákony, ostatními právními předpisy a právem Evropské unie, jakož i s mezinárodními smlouvami) a musí být spravedlivý ke všem fyzickým i právnickým osobám. Musí jednat v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody a vystupovat loajálně k České republice, jakož i k úřadu a ostatním úředníkům a zaměstnancům veřejné správy. Rozhodování úředníků by mělo být vždy nejvhodnějším řešením s ohledem na veřejný zájem a okolnosti konkrétního případu. Do práv osob úředníci zasahují pouze v mezích zákona a v nezbytném rozsahu. Dalo by se říct, že funkce úředníků stojí na čtyřech pilířích – profesionalita, nestrannost, rychlost a efektivita. Od úředníků je očekáván výkon veřejné správy na vysoké odborné úrovni, proto se průběžně vzdělávají. Profesionalitou se dále rozumí jednání úředníků s osobami bez jakýchkoliv předsudků. Není přípustná diskriminace či obtěžování. Tento způsob jednání se předpokládá i vůči spolupracovníkům a zaměstnancům jiných orgánů veřejné správy. Za nestranné chování je považováno takové chování, kdy úředníci nepreferují své osobní zájmy a rozhodují objektivně a v souladu s veřejným zájmem. Nikdy se nesmí nechat ovlivnit pozitivními či negativními vztahy k dané osobě nebo situaci. Co se týče rychlosti jednání, musí úředník vyřizovat záležitosti zodpovědně, a to bez zbytečných průtah (nejpozději v zákonem stanovených lhůtách). Posledním pomyslným pilířem je efektivita. Jde o to, aby úředníci postupovali tak, aby stranám ani úřadu nevznikaly zbytečné náklady.¹⁰

1.4.1 Úředníci územně samosprávných celků

Dne 1. 1. 2003 nabyl účinnosti zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků. Podle tohoto zákona, resp. podle § 2 odst. 4, je úředník definován jako zaměstnanec územního samosprávného celku (dále jen zaměstnanec „ÚSC“) podílejícího se na výkonu správních činností zařazeného do obecního úřadu, do magistrátu statutárního města nebo do magistrátu územně členěného statutárního města, do úřadu městského obvodu nebo úřadu městské části územně členěného statutárního města, do krajského úřadu, do Magistrátu hlavního města Prahy nebo do úřadu městské části

¹⁰ MINISTERSTVO VNITRA, České republiky. *Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy* [online]. In: . 2012 [cit.2021-03-06]. Dostupné z: https://www.cuzs.cz/userfiles/documents/Legislativa/Eticky_kodex_uredniku_a_zamestnancu_verejne_sprav_y.pdf

hlavního města Prahy. Jedná se pouze o zaměstnance ÚSC, kteří jsou zařazeni do úřadu daného ÚSC a přímo správní činnost vykonávají.

Tento zákon se nevztahuje na zaměstnance ÚSC, kteří v úřadech zařazeni nejsou a to i za situace, že vykonávají správní činnost. To platí i v případě členů volených orgánů ÚSC – starosty, hejtmany, primátory a členy zastupitelstva a rady. Dále se tento zákon netýká osob, které mají s obcí uzavřenou některou z dohod mimo pracovní poměr. Zákon stanovuje tři okruhy zaměstnanců, kteří sice jsou zařazeni v úřadech, ale za úředníky se nepovažují. Jedná se o zaměstnance, kteří jsou zařazeni ve vlastních organizačních složkách ÚSC (nemají právní subjektivitu). Dalším okruhem jsou zaměstnanci zařazeni jen ve zvláštních orgánech ÚSC. V neposlední řadě se jedná o zaměstnance, jejichž výkon je „pouze“ servisní, pomocný nebo zajišťují manuální práce.

Pro určení, zda se jedná o úředníka ÚSC či nikoliv, je rozhodující pojem správní činnost. Zákon č. 312/2003 vymezuje správní činnost jako plnění úkolů v samostatné nebo přenesené působnosti ÚSC podle zvláštních právních předpisů. Náplní správní činnosti je zejména správní rozhodování, správní kontrola, dozor nebo dohled, příprava různých návrhů (od návrhů právních předpisů po návrhy koncepcí a programů), poskytování informací podle zvláštního zákona, apod. Ve zkratce je správní činnost plnění veškerých úkolů, které jsou svěřeny výslovně ÚSC zvláštními právními předpisy nehledě na to, zda se jedná o samostatnou či přenesenou působnost.¹¹

1.4.2 Úředníci správních úřadů

Pro tuto podkapitolu je klíčový zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, který pro státní zaměstnance zavádí tzv. služební poměr a tím vyňal státní zaměstnance z režimu zákoníku práce. Zákon o státní službě upravuje právní poměry státních zaměstnanců vykonávajících ve správních úřadech státní správu, organizační věci státní služby, služební vztahy státních zaměstnanců a jejich odměňování a dále řízení ve věcech služebního poměru.

Státní úředník je zaměstnanec správního úřadu, což je ministerstvo a jiný správní úřad, jestliže je zřízen zákonem a je zákonem výslovně označen jako správní úřad nebo orgán státní správy. Tento zákon se neaplikuje automaticky na všechny zaměstnance státní sféry. V § 2 odst. 1 zákona o státní službě je vymezen okruh zaměstnanců státní

¹¹ MINISTERSTVO VNITRA, České republiky. *Pojmy úředník a správní činnost podle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů* [online]. In: . 2002 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/stanovisko-k-bodu-programu-c-2-802894.aspx>

sféry, kterých se tento zákon netýká. Z aplikace zákona o státní službě vypadne například člen vlády, Nejvyšší kontrolní úřad, příspěvkové organizace zřizované ministerstvy, člen Rady Energetického regulačního úřadu, atd. O státního zaměstnance se jedná tehdy, jde-li o fyzickou osobu, je ve služebním poměru, má služební místo a je zařazen či jmenován na toto místo. S pojmem státní úředník je často spojovaná negativní stránka byrokracie, jako je zdouhavé a komplikované jednání s úřady.^{12 13}

1.5 Komunikace

Existuje mnoho definic komunikace, které se odlišují. Ovšem ve všech nalezneme pět základních prvků komunikace:

- **komunikátor** – ten, kdo vysílá nějakou zprávu,
- **adresát** – ten, kdo přijímá vysílanou zprávu,
- **komunikační kanál** – prostřednictvím komunikačního kanálu se přemísťují informace (rádio, mobilní telefon, apod.),
- **mediované sdělení** (komuniké, text) – vyslaná zpráva, kterou jeden člověk sděluje druhému,
- **účinek** (efekt, odpověď, feedback) – jedná se o reakci na přijatou zprávu.¹⁴

Komunikace z latiny znamená něco spojovat. Má více významu, může být použita při označení například dopravní sítě či přemísťování lidí, informací, apod. Za komunikační prostředek je považován jazyk, telefon, počítač, pošta, ale také dopravní prostředky, jako například autobus, letadlo nebo vlak. Z hlediska psychologie komunikace představuje jakousi sebe prezentaci. Komunikace je nedílnou součástí efektivního sebevyjadřování. Je to určitý přenos a výměna informací v mluvené, obrazové, psané nebo činnostní formě.

Komunikace má řadu funkcí. Jednotlivé funkce nejsou jednoznačně ohraničeny a dochází k jejich překrývání. Jedná se například o funkci informativní, instruktivní, zábavnou, vzdělávací, apod. Jsou dvě roviny komunikace. Verbální komunikace, která se vyjadřuje pomocí slov a neverbální komunikace, která namísto slov zahrnuje vše, co si vzájemně signalizujeme beze slov, jako je mimika (pohyb obličejových svalů), proxemika

¹² PICHRT, Jan. *Zákon o státní službě: komentář*. Praha, 2015. ISBN 978-80-7478-843-7. Str. 38 a dále

¹³ Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě

¹⁴ REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7. Str. 99

(sdělování přibližováním a oddalováním), haptika (komunikace prostřednictvím doteku), gotika a řeč očí a našich pohledů.¹⁵

1.5.1 Interní komunikace úřadu

Komunikace je sice prostředek demokracie, ale zároveň se s její pomocí dají ovládat lidé. Úzce souvisí s formou vládnutí a způsobem, jakým organizační celek provádí správu. Pro úředníky je komunikace nezbytná pro vytváření, kontrolování a předávání informací. Komunikace ve veřejné správě je charakteristická tím, že se podřizuje normám, které pro organizaci představují stabilitu, neměnnost a trvalost. Normy stanovují obsah sdělení, osoby, kterým je sdělení určeno a také prostředky pro komunikaci. Například v těchto předpisech nalezneme způsob zveřejňování informací, určení lhůt pro správní rozhodnutí apod. Veřejná správa má svůj specifický úřední jazyk, kterým představitelé veřejné správy i občané komunikují. Slouží především při formulaci a zveřejňování úředních rozhodnutí.¹⁶

Interní komunikace organizace by se dala přirovnat k nervové soustavě. Firemní kultura a interní komunikace se navzájem ovlivňují. Nejenže interní komunikace zahrnuje předávání informací mezi kolegy a odděleními, ale také reprezentuje úřad navenek a dovnitř. Sdílí představu společných cílů, využívá nástroje technologie, hodnotí zaměstnance, a především podporuje týmovou spolupráci. Pokud interní komunikace selhává a je neefektivní, tak zaměstnanci ztrácejí motivaci a jednají spíše pasivně. Důvěra uvnitř organizace je úzce spojená s kvalitou interní komunikace. Pokud je v organizaci dobře fungující komunikace, tak vztahy prosperují. Řízení a ovlivňování chování lidí je hlavním úkolem interní komunikace. Dále zajišťuje informační potřeby všech zaměstnanců, zabezpečuje vzájemnou spolupráci mezi vedením úřadu a zaměstnanci.¹⁷

1.5.2 Komunikace úřadu s občany

Předpokladem pro kvalitní komunikaci mezi úředníkem a občanem spočívá v perfektní komunikační dovednosti ze strany úředníka. Dalším předpokladem je jeho profesionalita vůči podnikatelským subjektům a občanům. Pracovník veřejné správy odpovídá za to, aby jednání proběhlo v mezích zákona a zároveň, aby jednání bylo co

¹⁵ MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2339-6. Str. 19

¹⁶ ŠINDLEROVÁ, Beáta. Interní komunikace ve veřejné správě [online]. Olomouc, 2014 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: https://theses.cz/id/vfm9h6/BDP_indlerov_-_Intern_komunikace_ve_veejn_sprv.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Petra Vávrová.

¹⁷ KAŇOKOVÁ, Kateřina. Manuál pro interní a externí komunikaci: ÚMČ Praha 22 [online]. In: . 2018 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: https://www.praha22.cz/evt_file.php?file=13861

nejefektivnější. Úředník disponuje jak rozhodovací pravomocí, tak i donucovacími prostředky. Je nezbytné, aby pracovník měl výbornou znalost komunikačních dovedností, neboť se může setkat s občanem, jehož komunikační dovednosti jsou na úplně jiné úrovni a nastávají komunikační bariéry. I v takovém případě by úředník měl být naprosto profesionální a vůči občanovi empatický, důvěryhodný a vstřícný. Pracovník úřadu se může dostat do situace, kdy musí komunikovat s občany smyslově či tělesně postiženými, se staršími občany nebo s cizinci. Tato situace je jedna z nejobtížnějších. V komunikaci mezi úřadem a občanem jde především o to, aby všichni občané měli pohodlný přístup k informacím.¹⁸

1.5.3 Komunikace s občany se sluchovým postižením

Komunitu neslyšících od komunity slyšících odděluje biologický rys, a to hluchota. Komunikace neslyšících probíhá v národním znakovém jazyce daného společenství. Neexistuje univerzální znakový jazyk, např. čeští neslyšící užívají český znakový jazyk a britští neslyšící používají zase britský znakový jazyk apod.¹⁹

Během komunikace mezi úřady a lidmi se sluchovým postižením dochází ke komunikačním bariérám. Pro obě dvě strany (na straně jedné úřad, na straně druhé osoba se sluchovým postižením) je důležité, aby předávané informace byly správně pochopeny, proto se komunikační bariéry musí odstranit nebo alespoň minimalizovat.

Osoby se sluchovým postižením lze dělit do tří skupin, které ovlivňují následnou komunikaci. Do první a nejmenší skupiny patří osoby, které se jako neslyšící už narodily nebo které ztratily sluch před vytvořením řeči. Tyto osoby za svůj mateřský jazyk mají znakový a český jazyk je pro ně až na druhém místě, který ovládají v různé míře. O něco větší skupinu tvoří lidé, kteří o sluch přišli v době, kdy už měli vybudovanou řeč, proto je jejich mateřským jazykem čeština a tu také preferují během komunikace v psané podobě. Jednoznačně nejpočetnější skupinou jsou osoby nedoslýchavé. Právě u skupiny nedoslýchavých je komunikace, oproti předešlým dvěma skupinám, mnohem jednodušší. Stačí dodržet základní zásady a komunikace může být s nedoslýchavými efektivní a přínosná pro obě strany. Základním pravidlem je navázat a udržet oční kontakt. Tohle pravidlo komunikace platí ve všech případech, nejen během komunikace se sluchově

¹⁸ VACÍK, Emil a Pavel ŠAŠEK. *Úloha kvality v řízení výkonnosti v organizacích veřejné správy*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010. ISBN 978-80-7043-970-8. Str. 19

¹⁹ KOSINOVÁ, Barbora. *Neslyšící jako jazyková a kulturní menšina: kultura neslyšících*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-94-9. Str. 13

postiženým jedincem. Udržením očního kontaktu umožňujeme člověku s handicapem, aby zřetelně viděl na naše ústa a mohl si pomoci odezíráním ze rtů. Dále je velmi důležité mluvit zřetelně, zvolna a nahlas. Křik není na místě. Podstatná je i zpětná vazba od nedoslýchavého. Je potřeba se ho během konverzace zeptat, co nám rozumí, nikoliv zda nám rozumí.

Komplikovanější situace nastává tehdy, pokud se neslyšící dorozumívá znakovým jazykem. Ti potřebují tlumočnicka do znakového jazyka. Osoby se sluchovým postižením mají právo na tlumočnické služby a to podle § 8 odst. 1 zákona č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Toto právo jim vzniká při návštěvě lékaře, vyřizování úředních záležitostí a při zajišťování dalších nezbytných potřeb. Tlumočení probíhá v jimi zvoleném komunikačním systému uvedeného v tomto zákoně. Úřad, který má k dispozici tlumočnicka je spíše výjimkou. Pokud neslyšící nemusí být přítomen fyzicky během jednání na úřadě, může využít služby obecně prospěšné společnosti Tichý svět, která překlad do znakového jazyka umožňuje online.²⁰

Obecně prospěšná společnost Tichý svět (dříve APPN) funguje od roku 2006 a působí již v deseti krajích České republiky. Pro sluchově postižené lidi zajišťuje služby jako zprostředkování tlumočení, odborné sociální poradenství nebo sociální rehabilitaci. Cílem této společnosti je především začlenění neslyšících do společnosti slyšících a to všemi možnými prostředky. Snaží se rozšiřovat informace o kultuře a jazyce neslyšících. Odstraňuje zakořeněné předsudky o komunitě neslyšících a nabízí jim pomocnou ruku k odstranění jazykových a kulturních bariér. Mezi nejdůležitější služby, které Tichý svět přináší pro neslyšící je tichá linka. Jedná se o online tlumočení do znakového jazyka či online přepisu mluvené řeči. Hlavní výhodou tiché linky je to, že tlumočnicka nebo přepisovatel nemusí být na stejném místě, jako neslyšící. Takže tuhle možnost může neslyšící využít na jakémkoliv místě v republice. Tichý svět zprostředkovává dále tichou kavárnu a cukrárnu, tiché zprávy či kurzy znakového jazyka. Pořádají různé kulturní akce, aby se dostali do podvědomí široké veřejnosti.²¹

Samotné úřady usilují o zlepšení komunikace mezi osobami s handicapem a úřadem. Jako ukázkovým příkladem může být datum 16. dubna 2020, kdy došlo v Plzeňském kraji ke spuštění služby, která usnadnila telefonickou komunikaci osob

²⁰ *Moderní obec: Komunikace na úřadě aneb Jak slyšet očima* [online]. 2013 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/komunikace-na-urade-aneb-jak-slyset-ocima/>

²¹ *Tichý svět: O nás* [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/komunikace-na-urade-aneb-jak-slyset-ocima/>

s postižením sluchu a případně i cizincům, kteří preferují psanou formu projevu. Služba představuje online přepis telefonního hovoru. Tento přepis může volající sledovat přímo na webových stránkách Plzeňského kraje.²²

1.5.4 Komunikace s občany se zrakovým postižením

I komunikace se zrakově postiženými lidmi má svá pravidla a specifika. Ta se odvíjí od stupně a typu zrakové vady. Může se jednat o částečné zachování zrakových funkcí od lehké slabozrakosti až po úplnou nevidomost. Je důležité chovat se přirozeně během komunikace s nevidomým a vždy mluvit směrem k němu. Může se totiž stát, že osoba se zrakovým postižením přijde na úřad s průvodcem, proto je velmi důležité hovořit na nevidomého a nevádět ho do nepříjemné situace, kdy otázky, které by měly být kladeny jemu, pokládá úředník na osobu doprovázející. Je vhodné představit se jako první, protože nás nevidomý ani slabozraký jedinec nemusí zaznamenat. Musíme respektovat, že nevidomému člověku, který má vodícího psa, je umožněn vstup do objektů, kam se jinak se psem nesmí. Nikdy na psa nereagujeme, ať už mlaskáním, voláním nebo dokonce hlazením. Pokud pomáháme nevidomé osobě, nesmíme manipulovat se psem a vždy na svou pomoc prvně upozorníme²³

Přístup k informacím nevidomým rozšiřuje Braillovo písmo. Tímto písmem jsou na veřejných místech (úřady, knihovny, apod.) označeny například dveře, jednotlivá patra ve výtahu, zvonky, vchody, ale i začátky zábradlí.²⁴

Nevidomý má podle § 38 odst. 3 správního řádu právo na přečtení obsahu spisu. Dále je nevidomé osobě umožněno pořízení zvukového záznamu a nahlížení do spisu správní orgán umožní i jejímu průvodci.²⁵

²² *Moderní obec: Službu infolinky s přepisem hovoru pro neslyšící zavádí Plzeňský kraj* [online]. 2020 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/sluzbu-infolinky-s-prepisem-hovoru-pro-neslysici-zavadi-plzensky-kraj/>

²³ STEJSKALOVÁ, Kateřina. *Komunikace a lidé se smyslovým postižením: Komunikace a osoby se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2649-5. Str. 73-83

²⁴ KRAJČOVIČOVÁ, Martina. *Interkulturní komunikace pomocí Braillova písma* [online]. Plzeň, 2015 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/19110/1/Bakalarska%20prace.pdf>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce PhDr. Lada Hanzelínová Ph.D.

²⁵ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

2 VÝVOJ STÁTNÍHO ZŘÍZENÍ

Aby mohla rozsáhlá říše fungovat, potřebuje k tomu státní aparát, který by postupně odstraňoval dosavadní zvyklosti tradičních rodových struktur. Lze se domnívat, že státní aparát napodoboval jak vzor franský, tak částečně i vzor byzantský. Převzetí těchto vzorů se ukázalo i v uspořádání centrálních správních sídel.²⁶ Samotný vznik státu je proces, který se postupně několik tisíciletí vyvíjel v lidském společenství. Stát sice vzniká ve společenství, ale určitým způsobem stojí nad ním a disponuje právem, které má regulativní povahu. V klasickém pojetí je stát chápán jako útvar k dosažení civilizovaného života.^{27 28}

2.1 Vývoj veřejné správy do roku 1620

V začátcích českého státu měla bez pochyby důležitou roli Velká Morava, která ho na nějakou dobu ovládla.²⁹ Díky knížeti Mojžírovi I. a jeho sjednocení slovanských kmenů na našem území, můžeme mluvit o velkomoravském státu, který byl vůbec prvním útvarem, který měl všechny náležitosti státu. Samotná podoba počátků veřejné správy pochází z faktu, že stát Velké Moravy lze charakterizovat jako raně centralizovanou monarchii, kde na jedné straně stojí panovník, který má veškeré pravomoci a na straně druhé je samotný rozsah státu, který potřeboval, aby došlo k vytvoření státního aparátu, jenž by snadněji umožňoval ovládat tak rozsáhlé území.³⁰ Státní aparát se kontinuálně vyvíjel ze starších struktur, a proto se správa v počátcích Českého státu výrazně neodlišovala od správy, která byla ve velkomoravském státu. V českých zemích byl v čele panovník se svojí družinou, ze které se postupem času stávali první úředníci.

V období 13. až 15. století došlo k systematickému vytvoření bohatě členěného státního aparátu, který až na menší organizační změny působil i během 16. a 17. století. V období do roku 1620 se soudnictví a správa nerozdělovaly. Jako příklad lze uvést zemský soud, který svými rozsudky zároveň vytvářel právo, což je podle současné teorie výkon

²⁶ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8. Str. 33

²⁷ KLÍMA, Karel. *Státověda*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-98-9. Str. 23- 26

²⁸ Zákon č. 312/2003 Sb., o úřednících územních samosprávných celků

²⁹ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8. Str. 39

³⁰ SCHELLE, Karel a kolektiv. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-2035. Str. 11

moci zákonodárné. Státní aparát, který v tomto období vznikl, se dá z hlediska územní působnosti rozdělit do několika etází, které mezi sebou neměly hierarchický poměr, jelikož zde nebyly dostatečné byrokratické vztahy podřízenosti a nadřízenosti.

Nejnižším patrem byla místní správa, která připadala na orgány pozemkové vrchnosti a na autonomní orgány královských měst. Co se týče regionální úrovně, tak na té se uplatnila správa hradská (krajská).³¹ Krajsští hejtmani byli rozhodujícími úředníky místní správy, kteří přebírali úkoly poprávců. Volily je krajské sjezdy, které jim zároveň vymezovaly pravidla jejich činnosti.³²

Dalším patrem byly ty orgány, které působily v rovině jednotlivých zemí české koruny.³³ Soustava zemských úřadu se začala vyvíjet už v předhusitské době. Před husitskými válkami působili čtyři zemští úředníci. Byli to nejvyšší komorník, který spravoval stavovské finance; nejvyšší sudí, jehož náplní bylo řídit postup zemského soudu; nejvyšší písař, který spravoval zemské desky a v poslední řadě nejvyšší purkrabí, jenž stál v čele celého výkonného aparátu a řídil purkrabský soud. Z původních čtyř zemských úředníků se jich po husitských válkách stanovilo dvanáct. Prvních sedm se podle dohody s králem dosazovalo z vyšší šlechty a ostatní čtyři z nižší šlechty (rytíři).

Ve 13. století začala města vystupovat jako samostatná jednotka státu, jejíž správu měli v rukou měšťané, kteří dostali od zakladatele města určitá privilegia, od kterých se odvíjela jak jejich pozice, tak městské orgány a jejich správa, povinnosti obyvatelstva a hlavně právo, kterým se město řídit. Osoba zakladatele je klíčová pro třídění středověkých měst, protože podle něj rozlišujeme města královská (věnná a horní), biskupská, panská, klášterní, apod. Města se dále člení na svobodná, což byla královská města, která měla politická práva, a na poddanská města, která byla podřízena pozemkové vrchnosti. Společnost ve městech byla velmi pestrá, kdy na vrcholu pomyslné pyramidy stál městský patriciát, což byli nejbohatší měšťané, kteří většinou stáli v čele cechů. Na nižší úrovni žili obchodníci a drobní řemeslníci a nejobyčejnějšími obyvateli města byli čeledíni, tovaryši, služky, atd. Bokem stáli Židé, kteří žili pod ochranou krále. Z počátku panovník do měst dosazoval rychtáře, který se postupem času transformoval na úředníka s policejním dohledem odpovědné městské radě. Později měli správu svobodných měst v rukou

³¹ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8. Str.66 - 69

³² SCHELLE, Karel a kolektiv. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-203-5.Str. 22

³³ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN978-80-7380-257-8. Str. 69

měšťané. Toto období netrvalo dlouho, protože po neúspěšném povstání v roce 1547, kdy města společně se šlechtou povstala proti rozpínavé habsburské moci Ferdinanda I, byla městům odebrána privilegia a panovník sám rozhodoval, která jim vrátí. Postihl je krutě ekonomicky, kdy města musela odvádět nové daně a také omezil jejich samostatnost znovu dosazením rychtáře.³⁴

2.2 Počátky formování moderní veřejné správy 1620 – 1848

V tomto období dochází k řadě změn. Nejvýznamnější změna se týkala postátnění správy a došlo k profesionalizaci státních úředníků a státní správy jako takové. V reformách šlo především o centralizaci a odstranění stavovského vlivu, což postupující byrokracií bylo naplněno. V kontextu s tím docházelo ke specializaci správy, která způsobila vznik nových institucí, jako tajné, domácí, dvorské a státní kanceláře pro správu zahraničních věcí, což předcházelo budoucímu ministerstvu zahraničí. V rámci Haugwitzovy reformy byly zrušeny rakouská a česká dvorská kancelář, které sloužily panovníkovi k realizaci jeho politiky. Zrušení české dvorské kanceláře vyvolávalo dojem zrušení „*reprezentanta a sloupu celistvosti českého státu*“ (J. Karpas), protože zajišťovala výkon agendy ministerstva vnitra, ministerstva spravedlnosti a nejvyššího soudu. Jednala jako nejvýznamnější úřad České koruny. Dvorské kanceláře nahradilo Ředitelství veřejně-politických a finančních záležitostí, jako společný rakousko-český orgán. Nejvyšším soudem a orgánem soudní správy byl Nejvyšší soudní úřad. Reorganizace se dotkla i vojenské správy, která měla za následek vytvoření Všeobecného vojenského apelačního soudu. Záležitostí týkající se financí byly rozděleny mezi dvorskou komoru, generální pokladnu a dvorskou účetní komoru. Po nástupu Josefa II. došlo k praktikování monokratického principu rozhodování a vytvoření kabinetu, který usměrňoval práci mezi ústředními úřady.³⁵

Krajská správa měla před zákrokem Marie Terezie poměrně stavovský ráz, kdy v čele kraje stáli dva hejtmani. Po roce 1751, tedy po zásahu Marie Terezie, došlo k tomu, že správu kraje zajišťoval už jenom jeden hejtman. Pravomoci hejtmanů se postupně rozšiřovaly, a to hlavně v oblasti dohledu nad veřejným pořádkem, v sektoru školství, v náboženských věcech nebo ve vztazích mezi vrchnostenskými a městskými

³⁴ SCHELLE, Karel a kolektiv. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-203-5. Str. 20 – 24

³⁵ SCHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*. Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-92-2. Str.7-14

orgány. Josef II. krajské úřady vytvářel jako plně byrokratizované organizace a kraje rozdělil – Čechy 16 krajů, Morava 6 krajů a Slezsko 2 kraje.³⁶

Do tereziánských reforem (do poloviny 18. století) vykonávali dohled nad městy královští rychtáři. Reformy vyňaly některým městům z pravomoci výkon hrdelního soudnictví z důvodů absence vzdělaného a zkušeného soudce. Státní dohled nad městem reformy posilnily tím, že na místo rychtářů dosadily postátněné krajské hejtmany. Upravovaly formu městské rady. Změny v městské radě se týkaly především radních, kdy byl jejich počet zredukován a byl na ně kladen požadavek, aby se účastnili vzdělávacích aktivit, například vysokoškolských přednášek. V reformě měst pokračoval i Josef II., který se zaměřil na regulaci magistrátů. První změny nastaly u hlavního města, kdy spojil čtyři, do té doby, samostatná pražská města do jednoho komplexu s byrokratickým magistrátem v čele s primátorem. Ani na ostatní města reforma nezapomínala a jejich řízení převedla na odbornější aparát. Ostatní města se po josefínských reformách dělila na tři kategorie podle počtu odborně připravených úředníků. První kategorií byla větší města, která řídil magistrát složený s profesionalizovaných úředníků, těm předsedal purkrabí. Okruh, ze kterého mohli měšťané volit, se zúžil jen na ty, co absolvovali zkoušku u apelačního soudu. Menší města vedla městská rada společně s magistrátem. Ostatní města se z důvodu nepřítomnosti vlastního soudnictví musela obracet na nejbližší město s magistrátem. Toto uskupení a organizace měst přetrvávala až do roku 1848.³⁷

2.3 Vývoj správy v habsburské monarchii 1848 - 1918

V tomto období dochází k pádu feudálního absolutismu a k položení základů moderního státu. Už na začátku roku 1848 dochází ke změnám, jako byla přeměna dvorských ústředních úřadů a dvorských kanceláří na oborová ministerstva, která vycházela z monokratického principu. Souběžně s tímto aktem musel panovník jmenovat kolegiální ministerskou radu – vládu. Ta se skládala z ministerstva zahraničí a císařského domu, v jehož čele stál státní kancléř, z ministerstva vnitra (toto ministerstvo nahradilo spojenou česko-rakouskou dvorskou kancelář), z ministerstva financí, z ministerstva spravedlnosti a nakonec z ministerstva války. V čele rady stál ministr-prezident, kterého jmenoval panovník. Důležitým datem je 11. dubna 1848, kdy byla přijata ústava, která zakotvila

³⁶ SCHELLE, Karel a kolektiv. *Počátky moderního státu a práva: vybrané problémy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-68-6. Str. 16 - 18

³⁷ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8. Str. 207-208

přeměnu habsburské monarchie na personální unii. Ta byla tvořena dvěma do jisté míry nezávislými státy, které spojovala hlava panovníka.³⁸

Dochází k ukončení vrchnostenské správy a soudního aparátu, a proto byla potřeba nová formy organizace místní správy, která by odpovídala principům rovnosti před zákonem a umožnila zapojení obyvatelstva na řízení státu. Už v padesátých letech se začala pomalu vyvíjet dvojkolejná struktura státní správy. Na jedné straně byla státní správa, která rozhodovala o zásadních věcech územní samosprávy a na straně druhé samospráva, jejíž nastolení patřilo k revolučním nárokům roku 1848. Samospráva dávala prostor obyvatelstvu zapojovat se do správní činnosti a umožňovala aktivní účast na řešení problémů daného regionů. Roku 1849 byl vydán říšský obecný zákon, který zakotvoval svobodnou obec jako základ svobodného státu. Přičemž rozeznával tři kategorie obcí: místní, okresní a krajské, které měly přiznanou přirozenou a přenesenou působnost. Přirozené působnosti se rozumí dnešní samostatná působnost obcí, kde si obce spravují samy své záležitosti a vše co je v jejich zájmu na území obce. Přenesená působnost je činnost nad rámec jejich zájmů, protože se jedná o zařizování veřejných věcí, které byly na obec delegovány.^{39, 40}

Zrušením nevolnictví ztratil dosavadní správní systém význam, ve kterém veřejnou správu prováděly v první instanci patrimoniální úřady a magistráty. Císařské nařízení z roku 1849 stanovovalo do čela jednotlivých korunních zemí místodržitele (po roce 1855 místodržitelství pouze na Moravě a v Čechách). Země se dělily na kraje v čele s krajským prezidentem. Jednotlivé kraje se dále členily na okresy, jako nejnižší správní jednotky v čele s okresními hejtmany. Oddělení soudnictví od správy je kapitolou samo o sobě, neboť docházelo k jejich oddělování a opětovnému slučování, které podnítil Alexandr Bach svými nerevolučními kroky. Nakonec zákon z roku 1867 tento „kolotoč“ slučování a oddělování zastavil a soudnictví se stalo nezávislé na správě. V tomto období se krajská správa (krajské úřady) jeví jako nadbytečný mezičlánek mezi okresními a zemskými úřady, a proto se zrušily. Nicméně přetrvávaly krajské soudy.⁴¹

³⁸ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné správy v letech 1848-1990. II. vydání*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-66-X. Str. 17

³⁹ přenesení moci

⁴⁰ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8. Str. 258

⁴¹ SCHELLE, Karel a kolektiv. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-203 5. Str. 44 a násl.

2.4 Vývoj veřejné správy v meziválečném Československu 1918 – 1938

Toto období označujeme za období první Československé republiky. Dne 28. října 1918 byl Národním výborem přijat zákon č. 11/1918 Sb., Zákon o zřízení samostatného československého státu, tzv. recepční zákon⁴². Tímto zákonem byla zajištěna spojitost s rakouskou a uherskou správní organizací. Dále tento zákon uváděl to, že „*veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti*“⁴³. Tento den byl klíčový pro další vývoj českého i slovenského státu. Úpravu soustavy nejvyšších orgánů státní moci upravoval jeden z posledních aktů Národního výboru, který státní moc rozděloval na Národní shromáždění, prezidenta republiky a vládu.⁴⁴

Recepčním zákonem se převzaly nejen politické úřady, ale i organizace samosprávy, která zůstala de facto nezměněná, což nevyhovovalo tehdejšími požadavkům. Na tuto potřebu reagovala jedna z prvních významnějších reforem, která upravovala obecní samosprávu a rozlišovala obecní orgány (obecní zastupitelstvo, obecní radu, starostu a komisi). Bylo zřízeno dvanáct nejvyšších správních úřadů, které byly později označovány za ministerstva.

Převzetí rakousko-uherské správy dlouhodobě neřešilo problém ČSR a bylo potřeba otazník nad samosprávou odstranit co nejrychleji. Výchozí myšlenkou v tomto směru bylo odstranění dvojkolejnosti veřejné správy, která se zdála být neflexibilní k různým odlišnostem mezi Čechy, Moravou a Slezskem se Slovenskou republikou a Podkarpatskou Rusí. Zároveň mělo dojít ke konečnému začlenění Slovenska a Podkarpatské Rusi do jednotného (unitárního) státu. V návaznosti na tyto požadavky byl vyhotoven zákon č. 126/1920 Sb., o župních a okresních úřadech, dále jen župní zákon. Základ pro správní organizaci měly představovat župy, v jejichž čele by stál župan, který by řídil župní úřad. Každý župní úřad by měl své župní zastupitelstvo, které by vytvářelo jak župní výbory, tak i župní komise jako fakultativní orgán. Dále by se župní zastupitelství shlukovala do tzv. župních svazů, které by byly kontrolovány ministrem vnitra. Měly být tři skupiny župních svazů, a to:

- župní svaz český (župní zastupitelstva z Čech a Moravy)

⁴² narychlo připravený zákon, kterým nový stát přebírá (recipuje) část nebo dosavadní právní řád (Vojáček, 2010)

⁴³ Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého

⁴⁴ *Historický vývoj právní úpravy správního řízení a dalších postupů ve veřejné správě v českých zemích (1918 - 2005)*. Olomouc: UP Olomouc ve spolupráci s nakl. Periplum a Filozofickou fakultou Univerzity Palackého, 2007. ISBN 978-80-86624-45-7. Str. 53

- župní svaz moravsko-slezský (župní zastupitelstva na Moravě a ve Slezsku společně s ostatními územími, které byly k republice mírovou smlouvou začleněny)
- župní svaz slovenský (župní zastupitelstva na Slovensku)

Župy by tedy představovaly základ pro správní organizaci, nižší služku správní organizace by tvořily okresní úřady, které by měly svého okresního náčelníka. Už během vyhotovování se župní zákon setkal s pár odpůrci, ale během jeho přípravy k realizaci a uvedení do života, se počet odpůrců natolik zvýšil, že se v českých zemích nakonec nepřijal. Kdežto na Slovensku přijat byl.⁴⁵

Toto období ve své první polovině nepřineslo takřka nic pro zlepšení situace, která na území ČSR panovala. Zlom přichází v roce 1927, kdy byl přijat zákon č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy (dále jen organizační zákon). Po formální stránce se mělo jednat o novelu župního zákona, ale ve skutečnosti župní zřízení odmítal a základem pro územní rozdělení republiky se staly země. Vznikly zemské úřady v čele se zemským prezidentem. Jako nižší jednotka působila okresní hejtmanství v čele s okresním hejtmanem.⁴⁶

2.5 Vývoj veřejné správy v letech 1938 – 1948

2.5.1 Vývoj veřejné správy v období tzv. „Druhé republiky“ (1938 – 1939)

Mohlo by se zdát, že se v tak krátkém časovém úseku nestane nic podstatného, ale opak je pravdou. Jako počátek tohoto období, můžeme označit přijetí Mnichovské dohody 30. září 1938, kdy dochází k mezinárodní izolaci Československa a postoupení pohraničního území českých zemí Německu, což velmi negativně ovlivnilo Československou ekonomiku. Projevuje se zvyšující se vliv fašistického Německa, který měl dopad na demokratické principy budované za První republiky. Zároveň rostla snaha Slovenska i Podkarpatské Rusi o dosažení samostatnosti. Nastupující fašismus se projevil samozřejmě i ve státní správě a samosprávě. Řešila se především otázka správy okupovaného území. Za konec období Druhé republiky lze považovat 16. března 1939, kdy byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava.

⁴⁵ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8. Str. 312

⁴⁶ SCHELLE, Karel a kolektiv. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-203 5. Str. 130 a násl.

2.5.2 Období „Protektorátu Čechy a Morava“ (1939 – 1945)

15. března 1939 vstoupila německá armáda na území Čech a Moravy a obsadila české země. Obsah Protektorátu měl zaručovat do jisté míry autonomii pro české země, ale nebylo tomu tak. Ustanovení o samostatnosti správy nebyla myšlena vážně a sloužila jen k oklamání mezinárodní veřejnosti. Na území Protektorátů působily dva druhy orgánů. Orgány autonomní správy a orgány říšské, které byly nadřazeny k autonomním orgánům. Tyto orgány tvořily dvoustupňovou vnitřní správu do doby, než nastoupil Heydrich jako zástupce říšského protektora a tento systém správy zrušil. Co se týče územní samosprávy, tak ta takřka vymizela. S územní samosprávou souvisí i to, že Protektorát Čechy a Morava přišel o Podkarpatskou Rus, která se připojila k Sovětskému svazu.

2.5.3 Veřejná správa v osvobozeném Československu (1945 – 1948)

Válka pro Československo končí 9. května 1945, kdy dochází k definitivnímu osvobození Prahy. ČSR se nemohla řadit mezi demokratické státy, protože neměla plné rozdělení státní moci. Po samotném osvobození země nedošlo k obnovení samosprávného systému. Po vyhlášení Košického vládního programu bylo stanoveno, že na území mají být vytvořeny místní, okresní a zemské národní výbory. Místní národní výbory byly v každé obci, okresní národní výbory byly v okresech a zemské národní výbory působily na úrovni země, které byly v roce 1948 zrušeny Krajským zřízením (zákon č. 280/1948). Výčet úkolů vyplívajících z Košického vládního programu nebyl zdaleka vyčerpávající, protože toho ve skutečnosti zařizovaly mnohem více. Plnily úkoly od zbavování se kolaborantů a zrádců, přes oblast hospodářského života, až po řešení národnostních otázek.⁴⁷

2.6 Vývoj veřejné správy v letech 1948 – 1990

V letech bezprostředně po válce se představy politických stran o organizaci výkonné moci a správy rozcházely. Začátkem roku 1948 převládala aktivita pouze jedné strany, a to strany komunistické. Konečnou podobu veřejné správy představovala Ústava 9. května, která definitivně upravila organizaci, strukturu i kompetence státní správy a samosprávy. Ústava potvrzovala národní výbory, které tu fungovaly už od roku 1945. Stanovila však určité principy a rozšířila jejich působnost. Pořád zde byla řada otázek nad národními výbory, a proto se svolal první celostátní sjezd národních výborů. Úkolem sjezdu bylo prodiskutovat změny a úkoly, které z nově přijaté ústavy vyplývaly. Byl přijat Kroměřížský

⁴⁷ *Historický vývoj právní úpravy správního řízení a dalších postupů ve veřejné správě v českých zemích (1918 – 2005)*. Olomouc: UP Olomouc ve spolupráci s nakl. Periplum a Filozofickou fakultou Univerzity Palackého, 2007. ISBN 978-80-86624-45-7. Str. 184-210

program, ve kterém byly vymezeny úkoly, působnost a způsob výkonu veřejné správy. Zákonem č. 280/1948 Sb. bylo území rozděleno na devatenáct krajů (13 krajů v českých zemích, 6 krajů na Slovensku). Zvláštní postavení měla Praha. V tomto období bylo územní členění několikrát upravováno. V roce 1960 byl přijat zákon č. 36/ 1960 Sb., o územním členění státu, který zachoval krajský systém, ale podstatně snížil počet krajů a okresů. Dalším důležitým zákonem je zákon č. 143/1968 Sb., československé federaci, který zahrnul národní výbory do soustavy státních orgánů České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Po roce 1989 dochází k definitivnímu ukončení činnosti národních výborů zákonem č. 367/1990 Sb., o obcích.⁴⁸

2.7 Vývoj veřejné správy od roku 1990 do nynější podoby

Přijetím ústavního zákona č. 294/1990 Sb. došlo ke změně sedmé hlavy Ústavy ČSSR z roku 1960, která se zabývala národními výbory. Ústavní změna zakotvila obec jako základ místní samosprávy. K dalším ústavním změnám dochází po rozpadu federace a vzniku samostatné České republiky. Začala platit česká ústava (zákon č. 1/1993), v jejímž čl. 99 je zakotvena obec jako základní samosprávný celek a nově definuje vyšší územně samosprávné celky, jakožto kraje. Kraje upravoval zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Tento zákon vytvořil 14 vyšších územních samosprávných celků (13 krajů + Praha). V návaznosti na tuto právní úpravu vznikla řada dalších zákonů, například zákon o obcích, o volbách do zastupitelstev obcí, o krajích, o hlavním městě Praze, apod. V souvislosti s vytvořením krajů se zrušily okresní úřady, jejichž působnost byla přenesena na obce a kraje. V tomto okamžiku se začal používat tzv. smíšený model veřejné správy, kdy orgány územních samosprávných celků vykonávají přenesenou působnost. Ne každá obec vykonávala přenesenou působnost ve stejném rozsahu. Některým byla svěřena například složitější agenda. Proto byla potřeba rozdělit obce do tří kategorií dle výkonu přenesené působnosti – obec základního typu (tzv. „jedničkové obce“), obec s pověřeným obecním úřadem (tzv. „dvojkové obce“) a obce s rozšířenou působností (tzv. „trojkové obce“).^{49 50 51}

⁴⁸ ČECHÁK, Vladimír. *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945 - 2004)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2004. ISBN 80-86754-22-7. Str. 54

⁴⁹ dělení obcí upravuje zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích

⁵⁰ SCHELLE, Karel a kolektiv. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-203 5. Str. 227

⁵¹ SEDLÁČEK, Jan. *Rok v obci: Reforma veřejné správy po roce 1989* [online]. 2015 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <http://www.rokvobci.cz/zpravy-redaktoru/detail/689-reforma-verejne-spravy-po-roce-1989/>

Do současné doby veřejná správa prošla mnoha reformami, které přinesly výrazné změny v organizaci územní správy. Za poslední reformu lze považovat přijetí zákona č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu. Hlavní podstatou zákona je definovat členění státu v jediném zákonu, upravit vzájemnou skladebnost a zpřehlednit celou územní strukturu veřejné správy. Zákon do budoucna počítá především se správním obvodem obcí s rozšířenou působností („dále jen SO ORP“), jako se základními jednotkami, které budou stěžejní pro výkon veřejné správy. Okresy neruší, ale považuje je jen za evidenční jednotky. Doposud byly okresy stanoveny bez ohledu ke SO ORP. Po přijetí tohoto zákona se musí SO ORP celým svým územím nacházet na území jednoho okresu a každá část okresu musí náležet k území správního obvodu ORP, který tvoří součást okresu. Tudiž zákon řeší tzv. neskladebnost.⁵² Správní obvod ORP na rozdíl od okresů více zohledňuje chování obyvatel v území, a právě proto je správní obvod považován za základ pro územně správní členění.⁵³

⁵² stav, kdy správní obvod ORP zasahuje do území více okresů

⁵³ Ministerstvo vnitra České republiky: Obecně o novém zákonu č. 51/2020 Sb. [online]. 2020 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obecne-o-novem-zakonu-c-51-2020-sb.aspx>

3 ČESKÝ JAZYK A JAZYKOVÁ KULTURA ÚŘADU

3.1 Dějiny českého jazyka

Spisovná čeština si prošla dlouhým obdobím, než dospěla do stavu, ve kterém dnes je. Vývoj českého jazyka se rozděluje do několika období:

- Pračeština (10. – 13. století)
- Stará čeština (14. – 15. století)
- Střední čeština (16. – 18. století)
- Nová čeština (od národního obrození do současnosti)

Období pračeštiny je nejstarším obdobím češtiny. Hovoří se o předpísemném období, ve kterém vznikala kmenová knížectví.⁵⁴ Pro vývoj spisovné češtiny, ale i ostatních slovanských jazyků, byla mimořádně důležitá mise Metoděje a Konstantina (Cyrila) roku 863. Nejenže sestavili písmo – hlaholici, ale upevnili a zdokonalili slovanský dialekt, jak po stránce skladebnosti, tak i po terminologické a stylistické stránce. Díky nim vznikl první vyspělý slovanský jazyk.⁵⁵

Čeština jako spisovný jazyk na našem území byla vnímaná ve 14. století, kdy byl jazyk plně rozvinut a objevoval se jak v literární tvorbě, tak v oblastech státního zřízení. V 15. století byl jazyk velmi ovlivněn mistrem Janem Husem a jeho reformou spřežkového pravopisu. Ovlivnil samotnou podobu jazyka tím, že během svých kázání používal živý jazyk bez zastaralých slov a tvarů. V období staré češtiny byl vynalezen knihtisk, což mělo velký význam pro písemnictví. První tištěnou knihou v našich zemích byla Trojanská kronika vytištěná v Plzni.

Období střední češtiny Hana Marešová ve své knize rozděluje na dvě etapy. Etapa humanistická a etapa barokní. Humanistické období je bráno, jako období vyspělého jazyka. Jazyk se přibližoval tehdejšímu ideálu – latině. V tištěných dílech se ustálil tzv. bratrský pravopis, který dochoval diakritický způsob záznamů se zachováním několika spřežek. Čeština se stala natolik vyspělým jazykem, že docházelo k nahrazování latiny na úřadech. Rozvíjela se větná skladba a vznikala dlouhá a složitá souvětí. Český jazyk se

⁵⁴ MAREŠOVÁ, Hana. *Základy historické mluvnice češtiny: s texty k rozboru*. Olomouc: Univerzity Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2028-8. Str. 8

⁵⁵ KOMÁREK, Miroslav. *Dějiny českého jazyka*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-591-7. Str. 13

v tomto období dočkal své první mluvnice, která se řídila latinou a řečtinou. Koncem humanistického období končí i rozkvět českého jazyka. V důsledku nepříznivých historických událostí došlo k omezení působnosti jazyka. Mluvíme o druhé etapě – etapě barokní, která je datovaná od poloviny 17. století do konce 18. století. Koncem třicetileté války čeština mizela ze šlechtických sídel a výrazně se zmenšoval počet česky píšících autorů. Úpadek češtiny zarazilo obrozenécké hnutí v poslední třetině 18. století.

Období nové češtiny neboli období reakce na předchozí úpadek jazyka. Vlnu odporu zvedla přetrvávající germanizace a zájem o mateřský jazyk. Zformuloval se proces národního obrození v čele s českými učiteli a kněžími. Šlo především o oživení češtiny a motivaci českého národa k větší uvědomělosti. Divadla a tištěné knihy sloužily jako prostředek ke zlepšení všeobecného vzdělání českého národa. V roce 1882 došlo k osamotnění české univerzity a průniku češtiny do škol a úřadů. Se vznikem Československé republiky v roce 1918 se prohloubila péče o jazyk národa.⁵⁶

Čeština se zformulovala do takové podoby jako je dnes až ve třicátých letech 20. století. Přičemž odstranila především archaické výrazy a splňovala tehdejší požadavky společnosti. Po roce 1989 se čeština potýkala především s angličtinou. Z nutnosti označení nových technických a kulturních skutečností docházelo k častým přejímkám, př. e-mail, inovace, resetovat, apod. Tím došlo i k oslabení odporu k přejatým slovům. Čeština byla ovlivněna, jak rozpadem Československa v roce 1993, tak i narůstajícím počtem příslušníků národnostních menšin. Nové komunikační technologie zásadně ovlivnily a především zatížily mluvený jazyk – mluvená psanost typicky v chatu. Politický a společenský vývoj v posledních dvou desetiletích rozšířil domácí slovní zásobu.

Dnešní situace češtiny je více než uspokojivá. Čeština je vnímaná jako plnohodnotný a vyspělý jazyk, který dokáže existovat vedle ostatních evropských jazyků a je schopna vypořádat se s úkoly, které moderní společnost přináší.⁵⁷

3.2 Jazyková kultura úřadu

Na základě Tezí Pražského lingvistického kroužku vznikly zásady teorie jazykové kultury, které vycházejí z tradic evropské vzdělanosti. Vývoj teorie jazykové kultury jde souběžně s teorií spisovného jazyka a stylistiky. Jazyková kultura disponuje řadou nástrojů,

⁵⁶ MAREŠOVÁ, Hana. *Základy historické mluvnice češtiny: s texty k rozboru*. Olomouc: Univerzity Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2028-8. Str. 11-26

⁵⁷ KOMÁREK, Miroslav. *Dějiny českého jazyka*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-591-7. Str. 58 - 59

kterými usměrňuje, jak jazykovou správnost, tak její vhodnost a přiměřenost k adresátovi. Nástroji se rozumí kodifikační činnost, popularizační činnost a mimo jiné i školní a mimoškolní jazyková výchova. Postupem času se vedle jazykové kultury začala formovat v mluvené i psané oblasti kultura vyjadřování. Tím se pevně ohraničil rozdíl mezi jazykovou správností (tj. dodržování platné kodifikace) a jazykovou kulturou. Jazyková kultura zahrnuje čtyři okruhy činnosti:

- Stará se o úroveň národního jazyka, především o jeho funkčně a stylově nejrozvinutější útvar, a to spisovný jazyk.
- Rozvíjí a zdokonaluje jazyk pomocí slovníků, mluvnic a pravopisných či výslovnostních pravidel.
- Dohlíží na stav a úroveň jazykových projevů ve veřejné i soukromé sféře. To se týká mluvené i psané podoby jazykových projevů.
- Prostřednictvím mimoškolního i školní vzdělávání jazyková kultura rozvíjí vyjadřovací schopnosti a návyky, které uživatelé jazyka uplatňují v různorodých situacích vyjadřování.

I přes to, že se jazyková kultura jako samostatný obor zformovala až ve 20. století, neznamená to, že do té doby neexistoval zájem o ovlivňování jazyka. Již antičtí autoři věnovali pozornost stylizaci projevů v učebnicích rétoriky či gramatiky.⁵⁸

Mluvíme-li o jazykové kultuře ve spojitosti s úřadem či jinou státní institucí, tak právě zde by jazyková kultura měla být na té nejvyšší úrovni. Úředníci by měli používat kvalitní mluvenou podobu jazyka a tím chvályhodně reprezentovat onu jazykovou kulturu úřadu.⁵⁹

3.2.1 Jazyková norma a kodifikace

Jazykovou normou či jazykovou zvyklostí nebo konvencí rozumíme užívání jazyka dle předem stanovených pravidel. Jedná se o souhrnný přehled ustálených jazykových prostředků a pravidel pro jejich používání. Jde tedy o spisovný jazyk. Jednoduše řečeno je norma pravidlo. Zahrnuje především pravopis, výslovnost a tvarosloví. Představa,

⁵⁸ KRAUS, Jiří. *Nový encyklopedický slovník češtiny: Jazyková kultura* [online]. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/JAZYKOV%C3%81%20KULTURA>

⁵⁹ VLACH, Jiří. *Úřední jazyk na úřadě a jazyková kultura úřadu* [online]. Plzeň, 2011 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/y698zr/?lang=cs>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Louda, CSc.

že by existoval jenom spisovný jazyk, je sice hezká, ale není reálná. Existují různé regionální varianty v podobě nářečí nebo slangu, a to včetně nespisovného jazyka.

Jazykovou normu jako pravidlo zakotvuje jazyková kodifikace v příslušných příručkách. Těmito příručkami jsou Pravidla českého pravopisu, Stručná mluvnice češtiny, Slovník spisovné češtiny a Příruční mluvnice češtiny. Svým způsobem uzákoňuje jazykovou normu. Slouží především k poučení uživatele. Neexistuje žádný zákon, který by ukládat povinnost mluvit pouze spisovným jazykem. Tudíž za porušení jazykové normy nehrozí trest. I přes tuto skutečnost by měla být jazyková norma dodržovaná, neboť je jazyk naší vizitkou a naším projevem se prezentujeme.^{60 61}

3.3 Mnohojazyčnost v České republice

V důsledku globalizace, mobility nebo migrace za poslední desetiletí dochází k intenzivnějšímu sblížení, jak kultur, tak jazyků. Zvýšenou mobilitou lidí, kteří cestují z osobních nebo pracovních důvodů, dochází k směšování kultur a jazyků. Pro tuto podkapitolu jsou významné především dva pojmy: mnohojazyčnost (multilingvismus) a vícejazyčnost (plirilingvismus). V českém pojmosloví jsou často vnímány jako synonyma. Mnohojazyčnost je podle Nového akademického slovníku cizích slov definována jako „aktivní užívání více jazyků, zpravidla mateřského a cizích, společností nebo jednotlivcem“.⁶²

I přes to, že se na území České republiky vyskytuje řada jiných mateřských jazyků, má čeština dominantní pozici takřka ve všech oblastech společenského života. Jak již bylo uvedeno výše, taková situace tu nebyla vždy a čeština se o status dominantního jazyka musela dlouhá léta přit především s němčinou. Po posledním sčítání lidu v roce 2011 se k češtině, jako mateřskému jazyku přihlásilo 9 263 300 občanů. Druhým nejpočetnějším jazykem byla slovenština. Pro lepší přehled jsou data z Českého statistického úřadu obsažena v tabulce č. 3. Porovnání sčítání lidu mezi rokem 2001 a 2011 ukazuje, že dochází k poklesu všech mateřských jazyků, kromě ruštiny. Ta naopak prudce stoupla. Nelze hodnotit vývoj mateřského jazyka u národnosti české, moravské a slezské, protože v roce

⁶⁰ *Didacticus.cz: Jazyková kultura (norma a kodifikace)* [online]. 2012 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://didacticus.cz/jazykova-kultura>

⁶¹ *Český-jazyk.cz: Jazyková kultura, norma a kodifikace* [online]. 2008 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.cesky-jazyk.cz/slovnicek-pojmu/jazykova-kultura-norma-a-kodifikace/#axzz6oc2eMP64>

⁶² JANÍKOVÁ, Věra. *Mnohojazyčnost a didaktika cizích jazyků*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6683-0. Str. 15-16

2001 byla předpokládaným mateřským jazykem pro tuto národnost pouze čeština, v roce 2011 přibyla moravština.⁶³

Tabulka 3: Obyvatelstvo ČR podle mateřského jazyka v roce 2001 a 2011

Mateřský jazyk	Počet obyvatel	
	2001	2011
čeština	9 707 397	9 263 300
moravština	-	62 908
slovenština	208 723	154 465
polština	50 738	33 597
němčina	41 328	14 148
romština	23 211	4 919
ruština	18 746	31 622

Zdroj: ČSÚ, 2014

Jazyky v České republice rozděluje Jiří Nekvapil ve své knize podle různých kritérií do různých skupin. Jazyky rozděluje z hlediska jazykové příbuznosti a z hlediska právního postavení.

Z hlediska jazykové příbuznosti dělí dále jazyk na tři skupiny. První skupinou je slovanská skupina jazyků zastoupena zejména češtinou, slovenštinou, ukrajinštinou, ruštinou a polštinou. V této skupině jsou i jazyky jihoslovanské, ale v menší míře oproti slovanským jazykům. Jedná se především o chorvatštinu, srbštinu a bulharštinu. Vzájemná podobnost těchto jazyků umožňuje mluvčím hovořit svým rodným jazykem a zároveň si více méně rozumět. Typickým příkladem je komunikace mezi Čechem a Slovákem. Další skupinou je románská skupina jazyků – rumunština, italština a francouzština. Za poslední skupinu označuje germánskou skupinu jazyků a to němčinu a angličtinu.

Z hlediska právního postavení v České republice rozlišuje jazyk na tři skupiny. Na jazyk úřední komunikace, jazyk národnostních menšin a na jazyk imigrantský a mezinárodní. Jednácím jazykem je podle několika zákonů České republiky čeština, ale jsou případy, kdy i slovenština. Za jazyk národnostních menšin je považován takový jazyk, který je jazykem oficiálně uznané národnostní menšiny. Do poslední skupiny jazyků

⁶³ Český statistický úřad: *Cizinci v České republice podle dat sčítání lidu - 2011* [online]. 2014 [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-ceske-republice-podle-dat-scitani-lidu-2011-dxf917fpy>

jsou zahrnuty jazyky nových imigrantů, které zatím za menšinové nejsou považovány. Což je například mongolština, angličtina nebo arménština.⁶⁴

⁶⁴ NEKVAPIL, Jiří. *Mnohojazyčnost v České republice: základní informace*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-581-4. Str. 11-12

4 ÚŘEDNÍ JAZYK EU

„*United in diversity – Jednotná v rozmanitosti*“

Evropské heslo (viz výše) představuje vnitřní rozmanitost a vnější jednotu Evropské unie (dále jen EU). Vzniklo především, aby odbouralo negativní názory, že EU potlačuje národní identity členských států. Hlavní myšlenka evropského hesla je vyzdvihnout rozmanitost jazyků, kultur a zvyklostí, které na evropském kontinentě existují.

Evropská unie je založena na třech pilířích podle Maastrichtské smlouvy. Prvním a nejstarším pilířem jsou evropská společenství ve znamení volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Druhý pilíř má mezivládní charakter a je jím myšlena společná zahraniční politika. Cílem tohoto pilíře je zajistit vnější a vnitřní bezpečnost a spolupráci mezi členskými státy. Třetí pilíř představuje policejní a justiční spolupráci v trestních odvětvích. Zabezpečuje tím pomoc při vytváření EU jako prostoru svobody, práva a bezpečí.⁶⁵

4.1 Počet úředních jazyků EU

Počet úředních jazyků roste v závislosti na rozšiřování členských zemí Unie. V současné době má EU 24 úředních jazyků. Jednotlivé jazyky jsou vyjmenovány v tabulce č. 3, ve které je mimo jiné vidět i angličtina, která zůstává úředním jazykem EU i po vystoupení Spojeného království, neboť status angličtiny jako úředního jazyka je i na Maltě a v Irsku. Posledním úředním jazykem EU se stala chorvatština, která přistoupila v roce 2013.⁶⁶

Tabulka 4: Úřední jazyk EU

Úřední jazyky Evropské unie			
bulharština	estonština	írština	portugalština
chorvatština	finština	italština	rumunština
čeština	francouzština	lotyština	slovenština
dánština	němčina	litevština	slovinština
nizozemština	řečtina	maltština	španělština
angličtina	maďarština	polština	švédština

Zdroj: Europa.eu, 2020

⁶⁵ MOUDRÝ, Marek. *Evropská unie v kostce*. Praha: Jalna, 2017. ISBN 978-80-86396-88-0. Str. 31-32

⁶⁶ *Evropská unie: Jazyky Evropské unie* [online]. 2020 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-languages_cs

Evropská unie má 27 členských států, ale počet úředních jazyků je nižší. Je to kvůli tomu, že některé státy užívají stejný jazyk. Existuje status poloúřední jazyk. Tento status užívají regionální jazyky jako například velština či katalánština. Na základě dohody mezi Evropskou radou a žádajícím členským státem, lze poloúřední jazyk použít jako úřední. Za první úřední jazyky tehdy ještě Evropského společenství uhlí a oceli jsou označovány francouzština, italština, němčina a nizozemština.⁶⁷

4.2 Mnohojazyčnost EU

Už samotné heslo EU poukazuje na to, jak moc jazyková rozmanitost a studium jazyků napomáhá v evropském projektu. Právě proto EU zařadila zlepšení výuky a studia jazyků do svých priorit. Neboť jazyky spojují lidi a ti hrají klíčovou roli v mezikulturním porozumění. Členské státy se zavázaly ke zlepšení spolupráce v oblasti mnohojazyčnosti a zdokonalení výuky jazyků na školách napříč celou Evropou.

Politika mnohojazyčnosti je zaměřena na šíření studia cizích jazyků v Evropě. Chrání jazykovou rozmanitost Evropy, která je velmi bohatá. Hlavním cílem politiky mnohojazyčnosti je umožnit evropským občanům, aby mohli komunikovat ve vlastním jazyce. Tato možnost je zakotvena v Listině základních práv EU, kdy se každý občan může obrátit na jakýkoliv orgán EU v kterémkoliv z 24 úředních jazyků.⁶⁸

Mnohojazyčnost není pouze základem kulturní a jazykové rozmanitosti, ale umožňuje občanům EU, aby si právní dokumenty a ostatní oficiální dokumenty mohli přečíst ve svém úředním jazyce. To samé platí během zasedání Evropského parlamentu, kdy poslanci mohou hovořit jakýmkoliv úředním jazykem EU. To umožňuje bližší seznámení s činností Evropského parlamentu každému občanovi.⁶⁹

O prosperujícím fungování mnohojazyčnosti by se nedalo hovořit zejména bez překladatelů a tlumočnicků. Každá evropská instituce má své překladatelské oddělení. Mezi největší se řadí Generální ředitelství pro překlady Evropské komise (DGT). Jejich role je stěžejní převážně v legislativním procesu, protože návrh musí být dostupný a srozumitelný pro všechny. S tlumočníky a překladateli souvisí i otázka, kolik taková mnohojazyčnost EU stojí. Náklady spojené se všemi jazykovými službami ve všech orgánech EU se odhadují

⁶⁷ MOUDRÝ, Marek. *Evropská unie v kostce*. Praha: Jalna, 2017. ISBN 978-80-86396-88-0. Str. 55

⁶⁸ *Evropská komise: Informace o politice mnohojazyčnosti* [online]. 2021 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/education/policies/multilingualism/about-multilingualism-policy_cs

⁶⁹ MOUDRÝ, Marek. *Evropská unie v kostce*. Praha: Jalna, 2017. ISBN 978-80-86396-88-0. Str. 55

na méně než 1 % ročního souhrnného rozpočtu EU. Což je v přepočtu na jednoho obyvatele Evropské unie přibližně 2 eura na rok ⁷⁰

4.3 Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu

Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu (dále jen „IMI“) je mnohojazyčný online nástroj, jehož hlavní funkcí je usnadňovat výměnu informací mezi úřady, kteří jsou zapojeni do aplikace práva EU. Systém IMI propojuje více než 12 000 orgánů a přes 35 000 uživatelů. Výměna informací mezi úřady je rychlá a bezprostřední ve všech oficiálních jazycích. Což zásadně ulehčuje komunikaci mezi orgány členských států s jinými úředními jazyky.

Systém IMI představuje jakýsi balíček výhod a služeb pro členské státy a jejich orgány v rámci komunikace. Nejenže funguje ve všech úředních jazycích EU, ale disponuje s předem naformulovanými a přeloženými otázkami a odpověďmi, zprávami či formuláři. Orgánům je umožněn strojový překlad libovolného textu. Využíváním služeb systému IMI nevznikají členským státům žádné náklady spojené s IT infrastrukturou. ^{71 72}

⁷⁰ *Evropská komise: Jazyky* [online]. 2021 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czech-republic/education/languages_cs

⁷¹ *Evropská komise: Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu* [online]. 2021 [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/about/index_cs.htm

⁷² *Ministerstvo průmyslů a obchodu: Administrativní spolupráce v EU se rozvíjí prostřednictvím IMI systému* [online]. 2016 [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podnikani-v-eu/vnitni-trh-eu/administrativni-spoluprace-v-eu-se-rozvíjí-prostřednictvím-imi-systému--223270/>

5 ANALÝZA SITUACE NA ÚŘADECH

Tato část bakalářské práce je zaměřena na analýzu situace na úřadech konkrétně na jazykovou vybavenost úředníků a jejich schopnost komunikovat s cizinci. Nejprve objasním pojem národnostní menšina a legislativní rámec tlumočnické a překladatelské služby. Následně budu vkládat výsledky z mého průzkumu, který jsem provedla dotazníkovým šetřením.

5.1 Národnostní menšiny

Pojem národnostní menšina je používán v různých kontextech a má mnoho významů. Já uvedu vymezení tohoto pojmu ze zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů: *„Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo“*. Za příslušníka národnostní menšiny je označován jakýkoliv občan ČR, který se hlásí k jiné než české národnosti.⁷³

Od počátků 90. let 20. století pozoruje Česká republika trvalý nárůst cizinců žijících na území ČR. Výjimku tvoří rok 2000, kdy byl podstatně zpřísněn vstupní pobytový režim cizinců zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, a rok 2008-2010, kdy ČR zasáhla hospodářská krize a recese. Stejný scénář by se dal předpovídat i pro rok 2020-2021. Dle posledního sčítání lidu v roce 2011 měli nejvyšší míru zastoupení občané Slovenska a Ukrajiny. Dále pak občané Vietnamu, Ruska a Polska.⁷⁴

Národnostní menšiny mají právo podle § 9 zákona č. 273/2001 Sb., na jednání v jejich mateřském jazyce před soudy nebo ve styku s úřady. Výkon tohoto práva upravují zvláštní právní předpisy. Jak jsem zmiňovala výše, účastníci v občanském soudním řízení mají právo

⁷³ Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů

⁷⁴ Český statistický úřad: *Cizinci v České republice podle dat sčítání lidu - 2011* [online]. 2014 [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-ceske-republice-podle-dat-scitani-lidu-2011-dxfg917fpy>

jednat ve svém mateřském jazyce, pokud je jejich mateřština jiná než český jazyk, je jim přidělen tlumočnick k dosažení stejných práv.⁷⁵

5.2 Tlumočníci a překladatelé

Činnost tlumočnicků, překladatelů a znalců byla upravovaná dohromady zákonem č. 36/1976 Sb., o znalcích a tlumočnicích. To se změnilo v lednu roku 2021, kdy vstoupil v platnost zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnicích a soudních překladatelích ve znění zákona č. 166/2020 Sb., účinný od 1. 1. 2021. Nový zákon rozlišuje institut překladu od tlumočení. Což dává osobám na výběr, zda budou vykonávat funkci tlumočnicka nebo překladatele. Podle starého zákona byli automaticky zapsáni jako tlumočníci i překladatelé. Starý zákon dále nepřipouštěl skutečnost, že by osoba nebyla schopna přetlumočit/přeložit záležitosti z více rozdílných odvětví. Proto nový zákon dává možnost tlumočnickům a překladatelům odmítnout úkon, k jehož provedení nemají dostatek odborných znalostí. Tato konkretizace by měla vést ke zkvalitnění překladatelských a tlumočnických služeb.^{76 77}

5.3 Dotazování

Pro svou praktickou část jsem si vybrala tři úřady sídlící v Jihlavě. Jedná se o krajskou pobočku úřadu práce, krajský úřad a magistrát města Jihlavy. Respondenti jsou pracovníci úřadu podle zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě v případě zaměstnanců úřadu práce a úředníci podle zákona 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků v případě krajského úřadu a magistrátu města Jihlavy. Největší zastoupení má úřad práce, kdy z celkových 87 respondentů je 36 právě z úřadu práce. Poté pak 29 respondentů z krajského úřadu a 22 respondentů z magistrátu města Jihlavy.

Je obecně známo, že na úřadě pracují převážně ženy a můj výzkum nedospěl k jinému zjištění. Ženské pohlaví na vybraných úřadech jednoznačně dominuje, viz graf č. 1. Myslím si, že tomu nebude jinak i na ostatních úřadech napříč celou Českou republikou. Mohlo by se zdát, že tak nízký počet mužů na úřadech je zapříčiněn tím, že bývají na vyšších pozicích, kterých je podstatně méně. To na základě mého dotazníku nejde potvrdit, ale ani vyloučit.

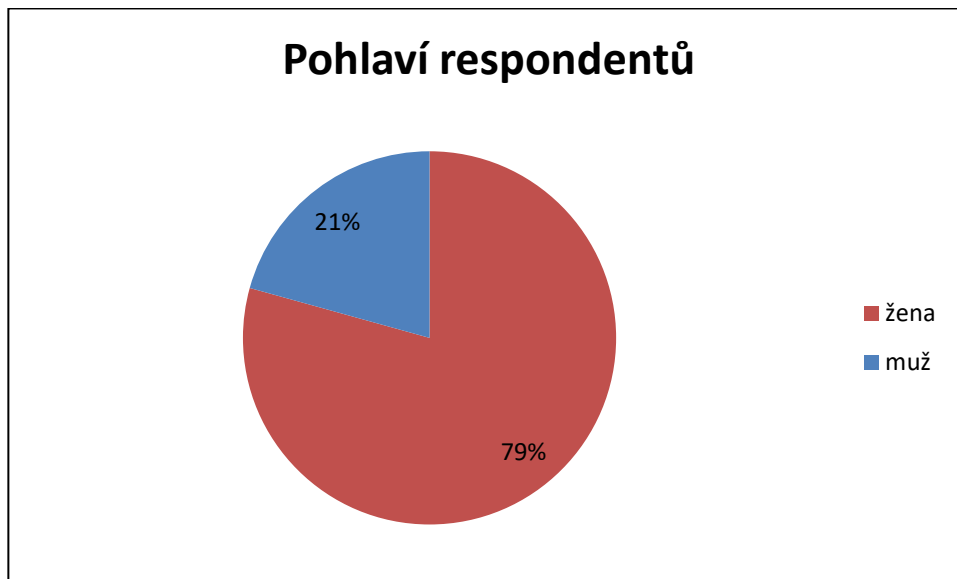
⁷⁵ Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů

⁷⁶ Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních znalcích a soudních překladatelích

⁷⁷ Skřivánek: *Od ledna 2021 nabývá účinnosti nový, samostatný zákon o soudních tlumočnicích a soudních překladatelích* [online]. 2021 [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.skrivanek.cz/cz/blog/od-ledna-2021-nabyva-ucinnosti-novy-samostatny-zakon-o-soudnich-tlumocnicich-soudnich>

Neboť pracovní postavení nebo platová kategorie respondentů nebyly obsahem mého dotazování.

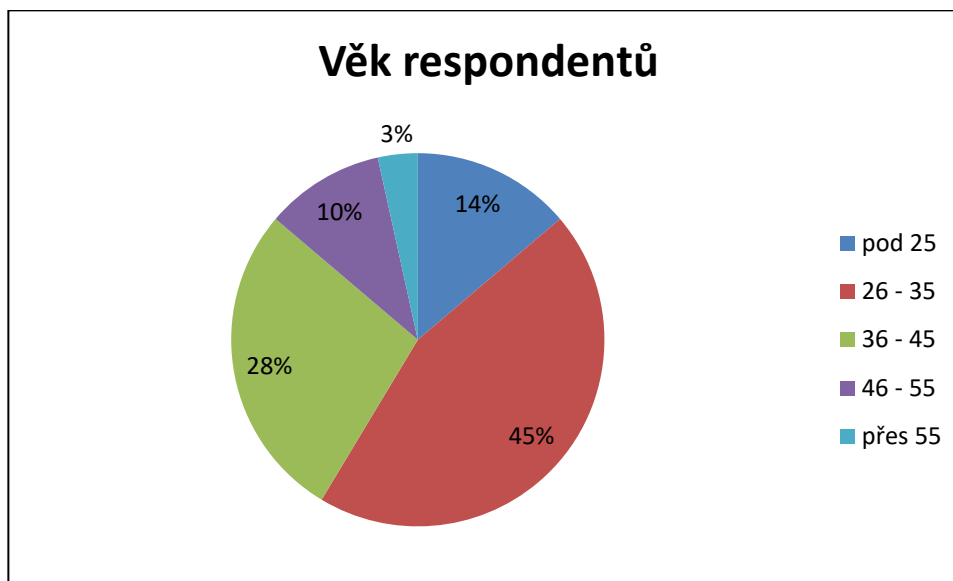
Graf 1: Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků z dotazníků

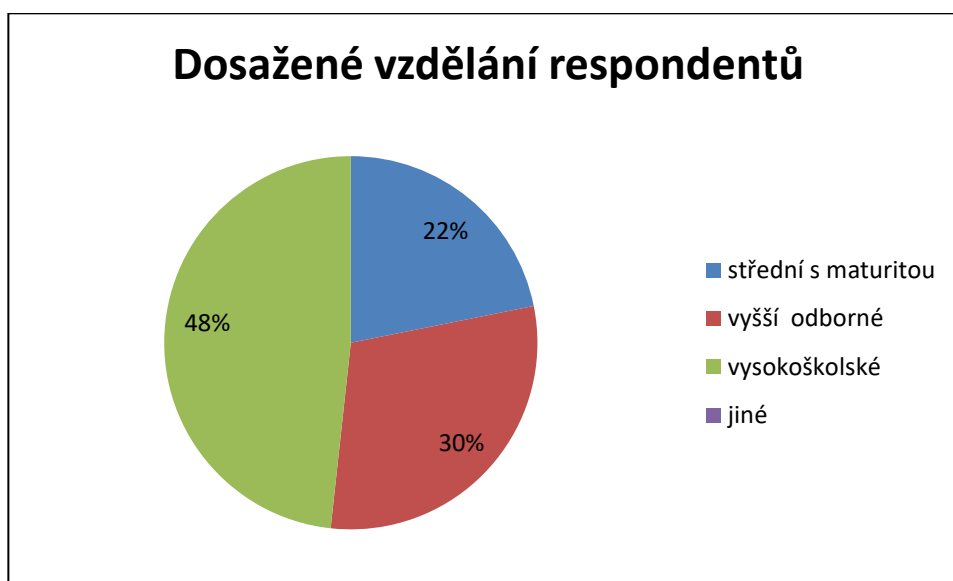
Věk respondentů je velmi různorodý. V dotazníku bylo na výběr 5 kategorií a každá si našla svého respondenta, jak je možné vidět na grafu č. 2. K mému překvapení převládá věk respondentů mezi 26-35 lety. Jsou zde i zástupci věkové kategorie pod 25 let (12 respondentů) a naopak i přes 55 let (3 respondenti). Toto zjištění vnímám velmi pozitivně, neboť si myslí, že vysoký věk u úředníků značně stěžuje práci, při které je velmi důležitá rychlost a adaptace nových věcí. Je ale bezpochyby, že vyšší věk u úředníka znamená více zkušeností a praxe, kterou se dá vyvážit například delší osvojování nových věcí či postupů.

Graf 2: Věk respondentů

Zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků z dotazníků

Graf 3: Dosažené vzdělání respondentů

Zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků z dotazníků

Dle grafu č. 3 lze konstatovat, že vzdělání českých úředníků je na slušné úrovni. Necelá polovina, resp. 42 respondentů má vysokoškolské vzdělání. Druhou nejpočetnější skupinou jsou respondenti, kteří mají vyšší odborné vzdělání. Úředníci se střední školou ukončenou maturitní zkouškou tvoří poslední skupinu. Možnost pro uvedení jiného vzdělání, než které nabízí dotazník, nevyužil nikdo. Za zaměření svého vzdělání respondenti uvádějí různé obory zaměřující se od ekonomie a managementu, přes pedagogiku až po veřejnou správu a humanitní vědy. Překvapující pro mě byla skutečnost, že někdo uvedl jako zaměření svého vzdělání stavebnictví nebo sociální činnost.

Po získání základních informací o respondentech se dostáváme ke stěžejní části dotazníku, a to ke zjišťování jazykové úrovně úředníků a k jejich zkušenostem s cizinci během své práce. V první řadě jsem se ptala, jaké světové jazyky respondenti ovládají s tím, že se nemusí jednat o plynulý projev. Během vyhotovování dotazníku jsem uvažovala, zda rovnou neuvést, že čeština a ani slovenština není považovaná za světový jazyk. Naštěstí nikdo z mých respondentů neuvažuje o češtině nebo slovenštině jako o světovém jazyce a každý z nich minimálně jeden světový jazyk ovládá, i když nelze říct na jaké úrovni. Nejčastěji jmenovanými jazyky byly angličtina, němčina a ruština. Dále byla uvedena španělština, italština a francouzština. Což považuji za světlé výjimky a individuální rozvoj v jazycích, například skrz cestování.

Další otázka směřovala na jejich zájem o zdokonalování se v jazycích. Zde jsem byla dost skeptická, protože si nemyslím, že jsou úředníci správně motivováni k rozvoji jejich jazykových dovedností. Proč by taky měli být. Většina zahraničních klientů obracející se na úřady přicházejí rovnou s někým, kdo je schopen se se zaměstnanci domluvit jednacím jazykem – češtinou nebo existuje tlumočnická služba. Aspoň tak jsem prvotně uvažovala i já, ale výsledek dotazníků mě mile překvapil, protože většina projevila zájem rozvíjet své jazykové dovednosti. I přes to, že se nejedná o suverénní zájem, výsledky mě potěšily. Pro představuj, jak vyrovnané to bylo, přikládám graf č. 4.

Graf 4: Zájem respondentů na zdokonalování se v jazycích

Zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků z dotazníků

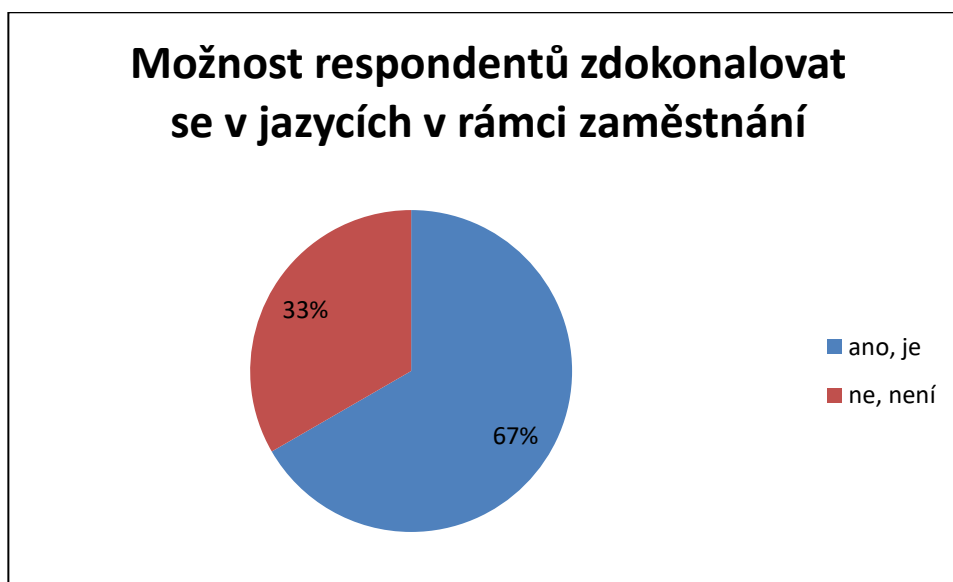
Takový výsledek připisuji tomu, že velká část respondentů je ve věku od 25-35 let a zdokonalování jazyků vnímají i ve spojitosti s cestováním a osobním růstem. Dále mě

zajímalo, proč se v jazycích chtějí zdokonalovat a v kterých přesně. Nejčastějšími jazyky ke zdokonalení byla uváděna angličtina s němčinou, kvůli větší jistotě během komunikace. Dalším zmiňovaným jazykem byla ruština, kterou by si respondenti rádi zdokonalili, ale jsou i tací, co by se ruský jazyk chtěli naučit. Svou odpověď zdůvodnili tím, že se častěji setkávají s jedinci, kteří právě ruským jazykem mluví. V odpovědích se objevila například i italština a španělština z důvodu cestování, nebo protože se respondentům daný jazyk líbí.

Prostor pro odůvodnění své odpovědi dostali i ti, co o zdokonalování jazykových dovedností nemají zájem. Jednou z nejvíce opakovaných odpovědí byla skutečnost, že jim dosavadní úroveň jazyka/jazyků stačí. Netroufám si říct, na jaké úrovni cizí jazyky respondenti mají, ale dle mého názoru se dá jazyk vždy zdokonalit. Líbí se mi upřímnost respondentů, kterou podpořila anonymita dotazníků. Protože mezi další důvody, proč se nechtějí zdokonalovat v jazycích, patří především lenost nebo tvrzení, že je učení jazyků náročné. Obzvlášť úsměvná odpověď byla, kdy respondent uvedl, že se rád kouká na seriály s titulky.

Další otázka byla, zda jim je v rámci jejich zaměstnání umožněno jazyky zdokonalovat a pokud ano, tak jak konkrétně. Mířila jsem tím na možnost účastnit se různých jazykových kurzů apod. Většina odpověděla, že jim taková možnost je umožněna, respektive 58 respondentům viz graf č. 5.

Graf 5: Možnost respondentů zdokonalovat se v jazycích v rámci zaměstnání

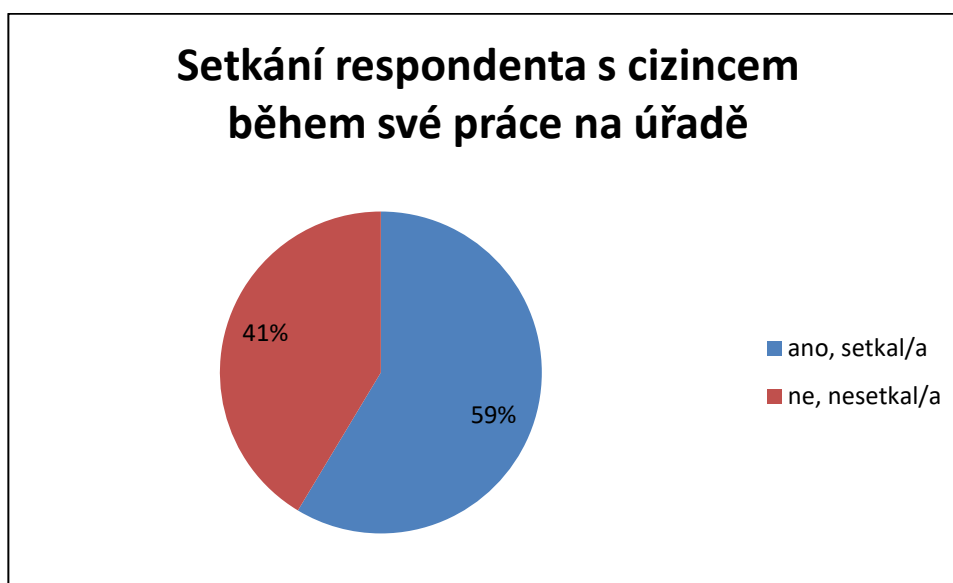

Zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků z dotazníků

Řada respondentů uvedla, jako možnost online hodiny či jazykové kurzy, které jim hradí zaměstnavatel. Každopádně možnost zdokonalovat se v jazycích respondenti chápali

i tak, že komunikovat a jednat v cizím jazyce prostě během práce musí, např. když jednají s dodavateli. Což považují spíše za individuální přístup, než možnost od zaměstnavatele. Tato skutečnost mě nemile překvapila, neboť jsem doufala v lepší podmínky pro zlepšování jazykových dovedností úředníků na úřadě. Toto zjištění by se dalo zaobalit do faktu, že nevíme, na jakých pozicích úředníci jsou a jak moc během své pracovní náplně cizí jazyk využívají. Nicméně dle výsledků z dotazníků se většina respondentů s cizinci během své práce setkala, jak ukazuje graf č. 6, a proto si myslím, že by se do budoucna tato možnost zdokonalovat se v jazycích měla rozšířit do všech sfér úřadu a brát jako samozřejmost.

Graf 6: Setkání respondenta s cizincem během své práce na úřadě

Zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků z dotazníků

Jak je možné vidět na grafu č. 7, tak většina respondentů, která se s cizincem setkala, porozuměla jeho problémům a dokázala mu pomoci s jeho záležitostmi. Svůj výkon hodnotí kladně. Další otázka byla cílena především na tu část respondentů, kteří si s jazykovou bariérou nedokázali poradit a to zda mají povědomí o seznamu tlumočnicků a byli by na takový seznam cizince schopni odkázat. Tázaní byli všichni respondenti, protože se domnívám, že schopnost jednat s příslušníkem národnostní menšiny automaticky neznamena povědomí o seznamu tlumočnicků.

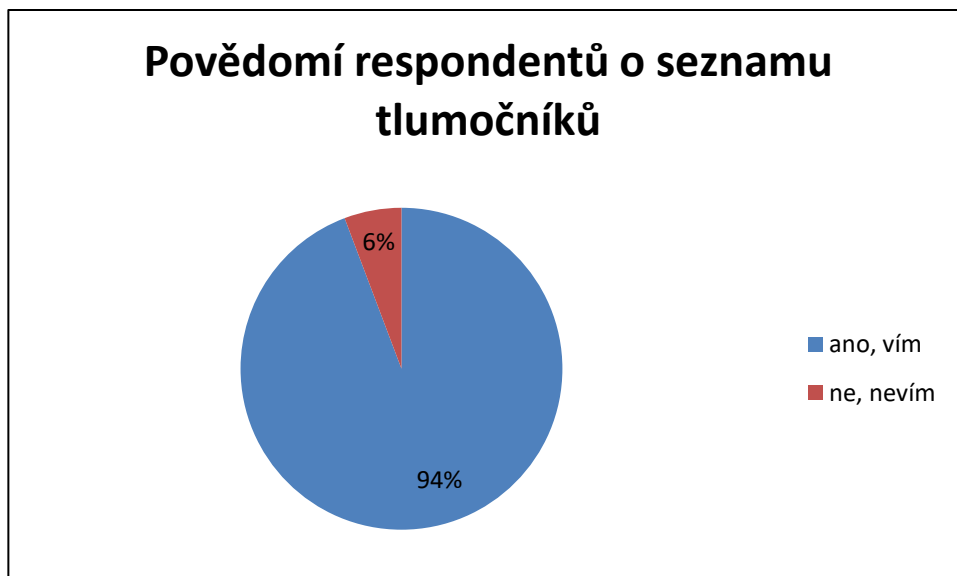
Graf 7: Schopnost respondentů porozumět problémům příslušníka národnostní menšiny

Zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků dotazníků

Až na některé výjimky, které jsou zobrazeny na grafu č. 9, respondenti mají povědomí o seznamu tlumočnicků. Předpokládám, že ti respondenti, co uvedli, že neví o seznamu tlumočnicků, jsou nováčci v oboru nebo se s již zmiňovaným seznamem ještě nestihli seznámit. Jinak si totiž nedokážu vysvětlit úředníka, který nemá povědomí o seznamu tlumočnicků.

Graf 8: Povědomí respondentů o seznamu tlumočnicků

Zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků z dotazníků

V upřímnost respondentů jsem doufala obzvlášť u posledních dvou otázek, kdy jsem se ptala na to, zda vnímají jednání s cizinci na úřadě za náročnější a zda si myslí, že je jednání s cizinci na odpovídající úrovni. V prvním případě se respondenti jednohlasně shodli. Všichni

vnímají jednání s cizinci za náročnější, což je naprosto pochopitelné. Respondenti uvádějí, že jednání s cizinci je náročnější nejen z důvodu jazykové bariéry, ale též z důvodu jejich specifických problémů a požadavků, se kterými se při jednání s občany ČR obvykle neseťkávají. V druhém případě už tak jednomyslní nebyli. Dalo by se říct, že se v této otázce respondenti dělí na dvě skupiny. Jedna skupina vidí tuto problematiku pozitivněji, než skupina druhá. První skupina jednání s cizinci na českých úřadech vidí jako kvalitní a dostačující. Toto tvrzení opírá například jeden z respondentů o to, že se vždy na odboru najde někdo, kdo by danou záležitost s cizincem vyřešil. Další tvrdí, že je jednání s cizinci na optimální úrovni, protože úředníci dokážou mluvit spousty světových jazyků a pokud ne, tak se dá popřípadě sehnat tlumočnick, byť na jeho úřadě není, ale všichni vědí, kde ho hledat. Druhá, více skeptická skupina si myslí, že by jednání s cizinci mohlo být určitě na lepší úrovni, neboť řada kolegů či jich samých neumí dobře ani jeden světový jazyk. Někdo zase tvrdí, že si nemyslí, že je jednání na českých úřadech horší, než jednání zahraničních úřadů s občany ČR.

ZÁVĚR

Práce si kladla za cíl nastínit historický vývoj státního zřízení, který úzce souvisí s postavením úřadu na území České republiky a přiblížit dějiny českého jazyka, jakožto jazyka úředního. Závěr práce byl věnován analýze situace na úřadě zaměřující se na jazykovou vybavenost úředníků.

Před samotným historickým vývojem veřejné správy a českého jazyka se práce věnuje základním pojmům, které s tématem práce souvisejí. Jedná se o pojmy jako je byrokracie, jazyk (především úřední jazyk), úřad, úřední osoba a komunikace. V této kapitole je vysvětlena situace českého jazyka, jako jazyka úředního. Kdy čeština za úřední jazyk není právně zakotvena a jednacím jazykem je upravován různými právními předpisy. V českém právním systému neexistuje jednotná právní úprava zabývající se češtinou jako úředním jazykem. Komunikace je v práci rozebrána z různých úhlů pohledu, a to jak z pohledu interní komunikace úřadu, tak z pohledu komunikace mezi úřadem a občany. U komunikace mezi úřadem a občany jsem se pozastavila, neboť ne vždy úřad/úředník komunikuje s osobou bez specifických potřeb. Tím je myšlena komunikace ve spojitosti s handicapovanými osobami a jejich potřebě specifického přístupu během jednání na úřadě.

Po vymezení základních pojmů se práce dostává k jednomu ze stěžejních témat, a to vývoji státního zřízení. Snažila jsem se vývoj veřejné správy stručně nastínit, ale i přes to se jedná o obsáhlou kapitolu, která objasňuje onen vývoj. Vývoj státního zřízení je dlouhý a jednotlivé etapy jsou odrazem historických souvislostí, které se na území České republiky odehrávaly. Za počátek vývoje veřejné správy je označováno období Velké Moravy, kdy se poprvé formovalo státní zřízení. O vývoji moderní veřejné správy lze hovořit od roku 1620, po té je její vývoj zasazen do různých historických souvislostí až do současnosti. V tuto chvíli můžeme mluvit o moderní veřejné správě, která by ve svém zdokonalování neměla přestávat.

V následující kapitole je objasněna problematika jazykové kultury úřadu a dějiny českého jazyka. Jak bylo uvedeno v úvodu práce, dějiny českého jazyka byly rozděleny do čtyř období dle knihy Hany Marešové. V této kapitole jsem dospěla ke dvěma závěrům. V první řadě, že je čeština plnohodnotný a vyspělý jazyk, který je konkurence schopný v prostředí světových jazyků a i přes mnohojazyčnost České republiky je dominujícím jazykem. A za druhé, že jazyková kultura úřadu představuje jazykovou kulturu na té nejvyšší úrovni. Úřad je tedy považován za chvályhodného reprezentanta kvalitní jazykové kultury.

Je všeobecně známo, že je Česká republika členským státem Evropské unie, a proto se práce nevěnuje jenom úřednímu jazyku České republiky, ale i úřednímu jazykům EU. I přes to, že má EU 27 členských států počet úředních jazyků je nižší. Je to kvůli tomu, že některé členské státy mají za úřední jazyk označený jazyk stejný. V současné době má EU 24 úředních jazyků. Přestože v komunikaci mezi orgány členských států výrazně pomáhá Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu, mají zde neodmyslitelnou funkci překladatelé a tlumočníci. Bez nich by podpora mnohojazyčnosti EU nebyla možná.

Závěr práce je věnován analýze jazykové vybavenosti úředníků. Zaměřila jsme se na tři úřady sídlící v Jihlavě, a to na krajskou pobočku Úřadu práce, magistrát města Jihlavy a krajský úřad. Za nejméně překvapující označuji zjištění, že z celkových 87 respondentů tvoří právě 69 ženy, neboť ve veřejné správě tradičně pracuje více žen než mužů. Za klady svého dotazníkového šetření považuji fakt, že je obecný zájem o zdokonalování světových jazyků, vzdělání úředníků na solidní úrovni a povědomí o seznamu tlumočnicků. Méně příznivou situaci vidím v tom, že úředníkům není poskytována možnost zdokonalování jazyků na lepší úrovni. S rostoucím počtem cizinců na území České republiky by se tato skutečnost měla zlepšit.

Má práce dospěla ke dvěma stěžejním závěrům, které by do budoucna mohly být odrazovým můstkem pro změnu. V první řadě by si měla Česká republika vzít příklad od Slovenské republiky a jednotně zakotvit úřední jazyk v právních předpisech. A za druhé zlepšit aktuální situaci úředníků, co se týče jejich jazykových dovedností. Rozšířit možnosti, jak světové jazyky zdokonalovat a více úředníky motivovat ke zdokonalování.

RESUMÉ

Bakalářská práce se věnuje úřednímu jazyku a jazykové kultuře úřadu. Práce pojednává o historickém vývoji státního zřízení, který úzce souvisí s postavením úřadu. Dále se zabývá dějinami českého jazyka. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí – teoretická a praktická část. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy, které objasňují problematiku úředního jazyka v České republice, postavení úředníků v jednotlivých druzích úřadu nebo komunikační situace, které na úřadě mohou vzniknout. Dále je v této části práce obsažen vývoj státního zřízení a dějiny českého jazyka. Dalším bodem teoretické části je jazyková kultura úřadu, která se zabývá jazykovou kulturou obecně a jazykovou normou a její kodifikací. V závěru teoretické části se práce věnuje úřednímu jazyku Evropské unie, její mnohojazyčností a řešením, jak mezi sebou orgány členských států komunikují i přes odlišnost úředních jazyků. V úvodu praktické části je vymezen pojem národnostní menšina a právní úprava tlumočnicků a překladatelů. V praktické části je dotazníkovým šetřením zjišťováno na jakých úrovních mají úředníci jazykové dovednosti. Jak jsou schopni reagovat na jednání s cizinci a jak se staví ke zdokonalování se v jazycích. Došla jsem k závěru, že jazyková vybavenost úředníku je na lepší úrovni, než jsem čekala. Co se týká zájmu respondentů o zdokonalování se v jazycích, tak je překvapivě vysoký. Tento výsledek připisují zejména faktu, že většina respondentů tvořila věkovou skupinu ve věku od 25-35 let. Výsledek zjišťování zda jim je v práci umožněno zdokonalovat se v jazycích a popřípadě jak, už tak přívětivý není.

The bachelor's thesis deals with the middle language and language culture of the office. The thesis deals with the historical development of the state system, which is closely related to the position of the office. It also deals with the history of the Czech language. The bachelor thesis is divided into two parts – theoretical and practical part. The theoretical part defines the basic concepts that clarify the issue of the official language in the Czech Republic, the position of officials in various types of office or communication situations that may arise in the office. Furthermore, this part of the thesis contains the development of the state system and the history of the Czech language. Another point of the theoretical part is the language culture of the office, which deals with language culture in general and the language standard and its codification. At the end of the theoretical part, the thesis deals with the official language of the European Union, its multilingualism and solutions for how the authorities of the Member States communicate with each other despite the differences in the official languages. The introduction of the practical part defines the concept of national minority and

the legal regulation of interpreters and translators. In the practical part, a questionnaire survey is used to find out at which levels of language skills officials have. How they are able to react to dealings with foreigners and how they approach improving in languages. I came to the conclusion that the official's language skills are at a better level than I expected. As for the respondents' interest in improving their languages, it is surprisingly high. I attribute this result mainly to the fact that the majority of respondents formed the age group aged 25-35. The result of finding out whether they are allowed to improve their languages in their occupation and, if so, how, is no longer so friendly.

SEZNAM ZDROJŮ

Odborná literatura

ČECHÁK, Vladimír. *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945 - 2004)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2004. ISBN 80-86754-22-7.

HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-254-3.

Historický vývoj právní úpravy správního řízení a dalších postupů ve veřejné správě v českých zemích (1918 - 2005). Olomouc: UP Olomouc ve spolupráci s nakl. Periplum a Filozofickou fakultou Univerzity Palackého, 2007. ISBN 978-80-86624-45-7.

JANÍKOVÁ, Věra. *Mnohojazyčnost a didaktika cizích jazyků*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6683-0.

KELLER, Jan. *Sociologie, byrokracie a organizace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. ISBN 80-85850-15-X.

KLÍMA, Karel. *Státověda*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-98-9.

KOMÁREK, Miroslav. *Dějiny českého jazyka*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-591-7.

KOSINOVÁ, Barbora. *Neslyšící jako jazyková a kulturní menšina: kultura neslyšících*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-94-9.

MAREŠOVÁ, Hana. *Základy historické mluvnice češtiny: s texty k rozboru*. Olomouc: Univerzity Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2028-8.

MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2339-6.

NEKVAPIL, Jiří. *Mnohojazyčnost v České republice: základní informace*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-581-4.

PICHRT, Jan. *Zákon o státní službě: komentář*. Praha, 2015. ISBN 978-80-7478-843-7.

REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.

SCHELLE, Karel a kolektiv. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-203-5.

SCHELLE, Karel a kolektiv. *Počátky moderního státu a práva: vybrané problémy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-68-6.

SCHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*. Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-92-2.

SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné správy v letech 1848-1990*. II. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-66-X.

STEJSKALOVÁ, Kateřina. *Komunikace a lidé se smyslovým postižením: Komunikace a osoby se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2649-5.

VACÍK, Emil a Pavel ŠAŠEK. *Úloha kvality v řízení výkonnosti v organizacích veřejné správy*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010. ISBN 978-80-7043-970-8.

VLČEK, Bořivoj a Slavoj TOMEČEK. *Společenskovědní seminář*. Orlová: Obchodní akademie Orlová, 2007. ISBN 978-80-87113-29-5.

VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8.

Právní předpisy

Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého

Zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 30/2000 Sb.

Zákon č. 128/ 2000 Sb., o obcích

Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů

Zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob

Zákon č. 234/2014 Sb. o státní službě

Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních znalcích a soudních překladatelích

Zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu

Internetové zdroje

Beck-online: Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/index.seam>

Český statistický úřad: Cizinci v České republice podle dat sčítání lidu - 2011 [online]. 2014 [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-ceske-republice-podle-dat-scitani-lidu-2011-dxfg9l7fpy>

Český statistický úřad: Cizinci v České republice podle dat sčítání lidu - 2011 [online]. 2014 [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-ceske-republice-podle-dat-scitani-lidu-2011-dxfg9l7fpy>

Český-jazyk.cz: Jazyková kultura, norma a kodifikace [online]. 2008 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.cesky-jazyk.cz/slovnicek-pojmu/jazykova-kultura-norma-a-kodifikace/#axzz6oc2eMP64>

Didacticus.cz: Jazyková kultura (norma a kodifikace) [online]. 2012 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://didacticus.cz/jazykova-kultura>

Evropská komise: Informace o politice mnohojazyčnosti [online]. 2021 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/education/policies/multilingualism/about-multilingualism-policy_cs

Evropská komise: Jazyky [online]. 2021 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czech-republic/education/languages_cs

Evropská komise: Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu [online]. 2021 [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/about/index_cs.htm

Evropská unie: Jazyky Evropské unie [online]. 2020 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-languages_cs

KAŇOKOVÁ, Kateřina. *Manuál pro interní a externí komunikaci: ÚMČ Praha 22* [online]. In: . 2018 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: https://www.praha22.cz/evt_file.php?file=13861

KRAJČOVIČOVÁ, Martina. *Interkulturní komunikace pomocí Braillova písma* [online]. Plzeň, 2015 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/19110/1/Bakalarska%20prace.pdf>. Bakalářská práce.

Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce PhDr. Lada Hanzelínová Ph.D.

Ministerstvo průmyslu a obchodu: *Administrativní spolupráce v EU se rozvíjí prostřednictvím IMI systému* [online]. 2016 [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podnikani-v-eu/vnitri-trh-eu/administrativni-spoluprace-v-eu-se-rozviiji-prostrednictvim-imi-systemu--223270/>

Ministerstvo vnitra České republiky: *Obecně o novém zákonu č. 51/2020 Sb.* [online]. 2020 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obecne-o-novem-zakonu-c-51-2020-sb.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA, České republiky. *Pojmy úředník a správní činnost podle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů* [online]. In: . 2002 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/stanovisko-k-bodu-programu-c-2-802894.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA, České republiky. *Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy* [online]. In: . 2012 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: https://www.cuzs.cz/userfiles/documents/Legislativa/Etický_kodex_uredniku_a_zamestnanc_u_verejne_spravy.pdf

MINISTERSTVO VNITRA, České republiky. *Metodické doporučení k činnosti územních samosprávných celků: Obecní úřad* [online]. In: . 2018 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/metodicke-doporuceni-blue-06-2-web-pdf.aspx>

Moderní obec: Komunikace na úřadě aneb Jak slyšet očima [online]. 2013 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/komunikace-na-urade-aneb-jak-slyset-ocima/>

Moderní obec: Službu infolinky s přepisem hovoru pro neslyšící zavádí Plzeňský kraj [online]. 2020 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/sluzbu-infolinky-s-prepisem-hovoru-pro-neslysici-zavadi-plzensky-kraj/>

NEŠPOR, Zdeněk. *Sociologická encyklopedie: Byrokracie* [online]. 2020 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Byrokracie>

Presto.cz: *Úřední jazyk* [online]. 2020 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.presto.cz/cz/uredni-jazyk>

SEDLÁČEK, Jan. *Rok v obci: Reforma veřejné správy po roce 1989* [online]. 2015 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <http://www.rokvobci.cz/zpravy-redaktoru/detail/689-reforma-verejne-spravy-po-roce-1989/>

Skřivánek: Od ledna 2021 nabývá účinnosti nový, samostatný zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích [online]. 2021 [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://www.skrivanek.cz/cz/blog/od-ledna-2021-nabyva-ucinnosti-novy-samostatny-zakon-o-soudnich-tlumocnicich-soudnich>

SKUHROVÁ, Kristýna. *Úřední jazyk na úřadě a jazyková kultura úřadu* [online]. Plzeň, 2017 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/28997/1/Bakalarska%20prace%2c%20K.%20Skuhrova%20R14B0111P.pdf> . Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Louda, CSc.

ŠINDLEROVÁ, Beáta. *Interní komunikace ve veřejné správě* [online]. Olomouc, 2014 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: https://theses.cz/id/vfm9h6/BDP_indlerov_-_Intern_komunikace_ve_veejn_sprv.pdf . Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Petra Vávrová.

Tichý svět: O nás [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/komunikace-na-urade-aneb-jak-slyset-ocima/>

VLACH, Jiří. *Úřední jazyk na úřadě a jazyková kultura úřadu* [online]. Plzeň, 2011 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/y698zr/?lang=cs>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Výzkumné centrum integrace zdravotně postižených: Občané se zdravotním postižením a veřejná správa [online]. In: . 2005 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.kvalitavpraxi.cz/res/archive/001/000205.pdf?seek=1189689902>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulky

Tabulka 1: Státy a jejich úřední jazyky	11
Tabulka 2: Označení obecního úřadu	14
Tabulka 3: Obyvatelstvo ČR podle mateřského jazyka v roce 2001 a 2011	36
Tabulka 4: Úřední jazyk EU	38

Grafy

Graf 1: Pohlaví respondentů	43
Graf 2: Věk respondentů	44
Graf 3: Dosažené vzdělání respondentů	44
Graf 4: Zájem respondentů na zdokonalování se v jazycích	45
Graf 5: Možnost respondentů zdokonalovat se v jazycích v rámci zaměstnání	46
Graf 6: Setkání respondenta s cizincem během své práce na úřadě	47
Graf 7: Schopnost respondentů porozumět problémům příslušníka národnostní menšiny	48
Graf 8: Povědomí respondentů o seznamu tlumočnicků	48

SEZNAM PŘÍLOH

Dotazník – Jazyková vybavenost úředníků a schopnost jednat s cizinci	60
--	----

Dotazník

Jazyková vybavenost úředníků a schopnost jednat s cizinci

Dobrý den,

ráda bych Vás požádala o vyplnění krátkého a zcela anonymního dotazníku, jehož výsledky použiji výhradně ve své bakalářské práci věnující se tématu úřední jazyk a jazyková kultura úřadu. Tento dotazník je zaměřený na jazykovou vybavenost úředníků a na jejich schopnost jednat s cizinci. Vyplnění dotazníku by Vám nemělo zabrat více než 10 minut.

Děkuji Vám za Váš čas,

Simona Jonášová,

studentka právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni

1. Vaše pohlaví

- muž
- žena
- jiné

2. Do které věkové skupiny patříte

- pod 25 let
- 26 – 35 let
- 36 – 45 let
- 46 – 55 let
- přes 55 let

3. Jaké je Vaše vzdělání

- střední s maturitou
 - vyšší odborné
 - vysokoškolské
 - jiné:
-

4. Jaké je zaměření Vašeho vzdělání

5. Na jakém úřadě pracujete?

6. Jaké světové jazyky ovládáte? (nemusí se jednat o plynulý projev)

7. Máte zájem o zdokonalování se v jazycích?

- ano
- ne

8. Pokud jste v otázce č. 7 odpověděl/a ano, o jaký jazyk se jedná a popřípadě proč zrovna tento jazyk?

9. Pokud nemáte zájem o jazykové vzdělání, poprosím o napsání důvodu.

10. Je Vám v rámci Vašeho zaměstnání poskytnuta možnost zdokonalování jazyků či učení se novým jazykům (např. jazykové kurzy, pobyty v zahraničí, apod.)?

- ano
- ne

11. Pokud jste odpověděl/a v otázce č. 10 ano, uveďte prosím, jakým způsobem Vám je poskytnuta možnost zdokonalování jazyků.

12. Setkal/a jste se při své práci s cizincem?

- ano
- ne

13. Pokud jste na otázku č. 12 odpověděl/a ANO, byl/a jste schopný/á porozumět příslušníkovi národnostní menšiny a jeho problému, popřípadě včasně reagovat?

- ano
- ne

14. Pokud jste v otázce č. 13 odpověděl/a ANO, jak byste ohodnotil/a Váš výkon

 ____ / 10

15. Byl/a byste schopný/á odkázat cizince na seznam tlumočnicků? Víte o takovém seznamu?

- ano, vím
- ne, nevím

16. Vnímáte jednání s cizinci na úřadě náročnější/komplikovanější? Poprosila bych Vaší odpověď odůvodnit.

17. Myslíte si, že je jednání úřadů s cizinci na odpovídající úrovni? Specifikujte svou odpověď prosím.

--